

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ
KOMİSYONU
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ’NİN
ETKİN UYGULANMASI VE
İZLENMESİ KONULU ALT
KOMİSYON
TUTANAKLARI

16 Mayıs 2019 Perşembe

KONU

-Malatya Turgut Özal Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Aysun Bay Karabulut’un, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ümmühan Şevkat Bahar Özvarış’ın ve Marmara Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi Müdürü Prof. Dr. Fatma Ayanoğlu Şişman’ın, YÖK ve üniversitelerin İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanmasına yönelik çalışmaları hakkında sunumları

16 Mayıs 2019 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.40
BAŞKAN: Hülya NERGİS (Kayseri)

BAŞKAN – Toplantıyı açıyorum, yeter sayı vardır.

Bugün, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu altında kurulmuş olan İstanbul Sözleşmesi’nin etkin izlenmesi ve 6284 sayılı Kanun’un uygulamasında çıkan sorunların takibiyle alakalı kurulmuş olan alt komisyonun 6’ncı toplantısını açıyorum.

Geçen toplantımızda 6284 sayılı Kanun’u bizzat uygulayan hâkim ve savcılar dinlemiştik. Bugün de aramızda akademisyenler var. Birazdan kendilerine söz vereceğim, önce kendilerini tanıtacaklar, daha sonra da bizlere sırasıyla sunumlarını yapacaklar. Ben şimdiden toplantımızın hayırlara vesile olmasını diliyorum ve katılımcılarımıza şimdiden teşekkür ediyorum.

Sırayla başlayalım, katılımcı arkadaşlarımızı tanıtalım önce.

PROF. DR. AYSUN BAY KARABULUT – Öncelikle saygılar sunuyorum.

Malatya Turgut Özal Üniversitesi bir kadın rektör olarak hem, hem de aynı zamanda YÖK’ü temsilen buradayım. Sayın YÖK Başkanımızın da bu konuda bugüne kadar yapmış olduğu çalışmaları ve kadın çalışmaları birimini temsilen geldim. Sezer Komsuoğlu Hocamız da vardı orada. Yine benim yapmış olduğum daha önce bir STK çalışmam olmuştu, onu da söylemeden geçemeyeceğim. KADEM Malatya Temsilciliğinin kuruculuğunu yapmıştım. 3 kız annesiyim bu arada. Bu konuda da bu toplantıyı yaptığınız ve bizleri davet ettiğiniz teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum tüm gelen misafirlere de.

BAŞKAN – Buyurun, Hacettepe’den...

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARİŞ – Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezinin müdürüyüm. Aynı zamanda Hacettepe Halk Sağlığı Enstitüsünün de müdürüyüm ama bugün burada bulunma nedenim elbette HÜKSAM nedeniyle davet edilmiş olmamız ve çok teşekkür ederiz davetiniz için. Eski dönemlerde çok gelir giderdik alt komisyon ya da KEFEK’in doğrudan toplantılarına çünkü biz 2001 yılında kurulmuştuk, o günden bu yana da kadınla ilgili pek çok çalışmanın içerisinde bulunduk. Yeniden böyle bir şeye davet edilmiş olmak gerçekten çok sevindirici.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Buyurun.

PROF. DR. FATMA AYANOĞLU ŞİŞMAN – Marmara Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi Müdürüyüm. Öncelikle çok teşekkür ediyorum, bizlerin sesine burada imkân verdiğiniz için. Bizim merkezimiz Türkiye’nin ilk kurulan, 1992 yılında kurulan Kadın İş Gücü ve İstihdam Merkezidir. Ardından 2016 yılında, ismi ekonomik ve sosyal alanda Kadın Araştırmaları Merkezi hâline daha genişletilerek dönüştürülmüştür. Bu anlamda merkezimizin hem teorik çalışmaları vardır, yılda 2 kere çıkarılan ulusal hakemli dergimiz bulunmaktadır hem de aynı zamanda sosyal sorumluluk projelerimiz devam etmektedir, sadece üniversite içine değil üniversite dışına da. Ben de, kendim senelerdir zaten gönüllü olarak KADEM ve benzeri birçok STK’da yönetim ya da bilimsel kongre düzenleme kurulu üyeliğinde çalıştım. Aynı zamanda uygulama açısından –benim için de burası çok önemli Sayın Vekilim-gerek adliyelerde gerek kolluk kuvvetlerinde gerek ŞÖNİM’de gönüllü, şiddet gören kadınlarla bire bir vaka incelemesi ve vaka takibi yaptım. O yüzden burada bizim görüşlerimize yer vereceğiniz için şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Ben de teşekkür ederim.

Buyurun.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Ben de herkese öncelikle merhaba demek ve saygılarımı sunmak isterim.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesiyim. Benim kendi özel çalışma alanım kadına yönelik şiddet, İstanbul Sözleşmesi, 6284. Ta, 4320’den başladı tabii. Ben buraya Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve ODTÜ Kadın Çalışmaları Merkezini temsilen geldim. Bu iki birim çerçevesinde de temel olarak yüksek lisans ve doktora programları var ama her iki üniversite de ortak bir çalışma yürüttüğümüz şey, özellikle 6284’ü çok kullandığımız şey cinsel taciz ve cinsel saldırıya karşı üniversite içerisinde olan durumlarda. Dolayısıyla 6284 bizi bu anlamda çok ilgilendiriyor. Ama onun dışında yine Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi olarak Ev-İçi Adalet Birimimiz var. Orada da 6284 sayılı Kanun çerçevesinde çalışmalar yapıyoruz diyebilirim. Şimdilik bu kadar.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Aysun Hanım’dan başlıyoruz.

PROF. DR. AYSUN BAY KARABULUT – Öncelikle çok teşekkür ediyoruz tekrar Sayın Başkan ve kıymetli üyeler.

Kadının toplumsal yaşamda ve akademik yaşamda bulunmasıyla ilgili yapılan çalışmalar, YÖK’ün de bu anlamda yaptığı verilere dayanarak gerçekten bir ülkenin sürdürülebilir kalkınmasında da oldukça önemli. Bu anlamda, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzalanan ve İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi yani benim araştırmalarım ve incelemelerim ve diğer ülkelerin araştırmaları, incelemelerine göre birtakım çekinceleri bulunmaktadır diye söze başlamak istiyorum. Şöyle ki: 45 ülke tarafından imzalanan ve 27 ülke tarafından onaylanan İstanbul Sözleşmesi kadına karşı şiddetin önlenmesinde hukuki bağlayıcılığı bulunan ilk uluslararası belge niteliği taşıyor diyorum. Bu anlamda, toplumsal cinsiyet eşitliği, Avrupa Birliği uyum sürecinde önemli makro göstergeler arasında yer alıyor. Bunlar içerisinde yine 8 Eylül 2000’de imzalanan bu protokol 2002’de de tekrar onaylanmış. Özellikle 25-27 Eylül 2015 tarihlerinde gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde de 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri tüm Birleşmiş Milletler üyelerinin imzasıyla kabul edilmiş. Bunları söylememdeki en önemli amaç 17 ana hedefin 5 maddesinde “Toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanması.” deniyor ve “Tüm kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi.” diye geçiyor.

Bu anlamda burada bir konuyu özellikle takdirlerinize sunmak istiyorum. Özellikle hani belki de “eşitlik” kavramının “toplumsal cinsiyet eşitliğinden” çıkarılıp “toplumsal cinsiyet adaleti” olarak kullanılmasını görüşlerinize arz ediyorum. Çünkü toplumsal cinsiyet adaleti, bizlerin, hepimizin birtakım öngörülerıyla süreç ilerlemekte. Bu anlamda da her platformda tabii ki hukuki olarak eşitiz -hukukçularımız da var burada- ama belirli konularda bunun yansımaları belki de eş cinselliği andırması anlamında birtakım çekinceleri bulunuyor bunun isimlendirilmesinde. Bu anlamda da şimdiye kadar yaptığım kadın çalışmaları olsun -daha önce bulunduğum İnönü Üniversitesinde de kadın çalışmalarının kurulmasında da, yönetim kurulunda da yer aldım- daha önce yaptığım STK çalışmalarında da -yine ve Sayın Cumhurbaşkanımızın da bu konuyu birçok kadın zirvesinde, Kadın ve Adalet Zirvesi’ndeki konuşmalarında da söylediği üzere, kadın erkek fırsat eşitliğinde çok güzel çalışmalar yaptınız, çok teşekkür ediyoruz- bunların ilerleyiş sürecinde de özellikle, evet, toplumsal cinsiyetin fırsat

eşitliği anlamında ve adalet adıyla anılmasında ve bununla ilgili bulunan tüm üniversitelerdeki isimlendirmelerinde belki süreç içerisinde şimdiye kadar yapılmış ama değişikliği mi olur, bundan sonraki süreç ne olur sizlerle birlikte bu toplantının sonuçları oldukça önemli.

Buradan çıkan sonuçlara göre de Sayın YÖK Başkanımıza ve Kadın Çalışmaları Birimine de aynı şekilde bunları arz ederek sizlerin, buradan çıkan Komisyon sonuçlarına da, bundan sonra yapılacak eğitim çalışmaları içerisinde çıkacak kararlara da bizler her türlü desteği vermeye hazırız. Çünkü bir rektör olarak, kadın rektör olarak da üniversitede zaman zaman cinsel tacizle ilgili, evet, geri bildirimlerde bulunuluyor. Bunun dışında birtakım şikâyetler oluyor fakat bunların bizlere yönetici olarak da yansımada da şunları görüyoruz: Annelere verilen annelik izni olsun, süt izni olsun, bunlarla ilgili verilen tüm yasa ve çıkarılan mevzuatlarla kadınlarımız gerçekten ciddi anlamda korunmuştur. Bu anlamda, zaman zaman “erkeklerle kadınlar eşittir” kavramından öte, hukuki anlamda eşittir evet ama bununla ilgili yapılan diğer çalışmalarda adalet kavramının derslere de belki eklenmesi konusunda benim naçizane görüşlerim bulunmaktadır. Bu anlamda da Sayın YÖK Başkanımızın ve yine Kadın Çalışmaları Birimi Sorumlumuzun da, Sezer Komsuoğlu Hocamızın da oluşturmuş olduğu komisyonlar aylık rutin olarak da devam etmekte. Hocalarımızla birlikte de bu konudaki toplantılara da katılıyorduk, daha önceki toplantılarda da. Geçenlerde yine bununla ilgili TÜBİTAK’ta bir toplantı yaptık, TÜBİTAK Başkanımızın görevlendirdiği. O toplantıda da yine kadına yönelik çalışmalar, özellikle, evet, “Pozitif ayrımcılık olmalı.” diyoruz, birçok anlamda da çünkü bilimsel araştırma sayılarındaki yerimizin de bulunduğu konum itibarıyla, sayısal verilere baktığımızda da oldukça fazla çalışılıyor fakat kadına verilen değerin özellikle ödüllendirme sisteminde de daha fazla artırılması için bilimsel anlamda da çalışmalara yer vermekteyiz.

Yine, kadın çalışmalarıyla ilgili YÖK’ten aldığım -YÖK’ü temsilen gelmem nedeniyle- verilere göre 9 adet tezli ve tezsiz üniversitelerde alanlarımız bulunmakta. Bunun dışında yine doktora programlarımız bulunmakta. İsimleri mesela Akdeniz Üniversitesinde Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet adı altında geçiyor. Yine derslerde geçen isimlerde de “eşitlik” adıyla geçmiyor zaten. Daha önceki çıkan komisyon kararı neticesiyle o şekilde konulmuş fakat daha sonra da kurulan merkezlerde de bu konuya bu şekilde yer verilmiştir ve oldukça da fazla kadın sorunları araştırma merkezimiz, şu an 98 adet üniversitemizde kadın sorunları uygulama ve araştırma merkezimiz bulunmakta.

Bu anlamda, Avrupa İstatistik Ofisi ve diğer araştırmalara baktığımızda, kadının boşanma oranlarındaki son alınan verilere göre özellikle akademisyenlerin yüzde 45’i kadınlardan oluşuyor ve bu alandaki Avrupa’daki yükseköğretim alanındaki en yüksek rakamlardan biri.

Bakın, Sayın Başkanım, değerli üyeler; araştırma görevlilerinde yaklaşık 23.812’si kadınlardan, 23.228’i ise erkeklerden oluşuyor. Yine, öğrenci sayılarımıza baktığımızda da 4 milyon civarındaki erkeklerden, 3 milyon 740 bin de kadınlardan oluşuyor. Yani üniversitede okuyan kızlarımızın rakamı da Avrupa’daki gibi en iyilerden biri olmakta.

Yine, devlet ve vakıf üniversitelerinin toplamında kadın profesör sayısına toplamda baktığımızda yaklaşık 8.167, erkek sayısına baktığımızda da profesör 17.780; toplamda 25.947 sayısı. Yaklaşık yüzde 30’lara varan bir akademisyen sayımızın profesör olmaya gittikçe azaldığını görüyoruz. Bir cam tavan sendromu var mı? Evet, orada var. Bunları bizler de zaman zaman yaşamışızdır. O anlamda, kadınların, evet, desteklenmesi ve “toplumsal cinsiyet adaleti” kavramının da yine bizim üniversitelerimiz bazında da yerleştirilmesi konusunda görüşlerimi arz etmek istiyorum.

Bunun dışında devlet üniversiteleri ve vakıf üniversitelerinde kadın rektör sayısından da bahsetmek istiyorum müsaadeniz olursa. Devlet üniversitelerinde toplamda 6, vakıf üniversitelerinde 12, yine rektörler içerisinde kadın rektörlerin payı yüzde 90’a –Allah söyledi diyelim- yüzde 9’a ulaşmıştır.

Kadın dekan sayısı da yine 1.388 dekanın 216'sı kadın, yine vakıf üniversitesinde de 409 dekanın 106'sı kadın. Bu anlamda toplam dekan sayısı 322 yani tüm dekanlar içerisinde kadın dekanların oranı da yüzde 18'e gelmektedir efendim.

Yine, Avrupa üniversitelerinde kadın rektör oranlarına da baktığımızda, bizim ülkemizin durumuyla kıyaslayacak olursak 2019'daki oranımız yüzde 14,3'lere rastlamakta. Evet, yüzde 14,3; yüzde 9'larda, ilerliyoruz diyelim.

Yine, Hükümetimize ve sizlere, bu çalışmalarını yaptığınız için, bizlere verdiğiniz desteklerden ötürü ve aynı zamanda bundan sonraki akademideki yaşanılacak sorunlara çözüm olması bağlamında başta teşekkürlerimizi tekrar arz etmek istiyorum.

Evet, YÖK'te Aralık 2017'de Kadınların Mesleki Eğitimi ve Kadın İstihdamı Sempozyumu düzenlendi. Bu sempozyumda Sayın YÖK Başkanımız Yekta Saraç YÖK'ün bu konudaki hedefini şu şekilde açıklıyor, kısaca bunu da özetleyip konuşmama son vereceğim.

Türkiye'de mesleki eğitim bugün itibarıyla meslek yüksekokullarında veya dört yıllık yüksekokullarda verilmekte. Bu tür eğitimler daha önceleri tekniker okulları, yüksek tekniker okulları ve YAY-KUR meslek yüksekokullarında verilmekteydi. Bugün ise Yüksek Öğretim Kurulu olarak meslek yüksekokullarında iş gücüne yeterli beceri kazandıran bir eğitime, iş dünyasının mesleki eğitime katkısının artırılmasını, sektörün mezunlara sahip çıkmasını ve meslek yüksekokullarındaki kız öğrenciler için güçlendirme eğitimi politikalarını öne çıkarmayı önemsiyoruz.

Bu anlamda, müsaadenizle, ayağa kalkarak bir şey söylemek istiyorum. Kadınların özellikle meslek yüksekokullarının... 8 tane meslek yüksekokulumuz var bizim Malatya'da. Bu meslek yüksekokullarında özellikle kız öğrencilerimizin sayısı oldukça fazla ve bu kız öğrencilerimizin sayısı onları korumakla ve onların haklarını Sayın Aile Bakanımızın da ve sizlerin yaptığı çalışmalarla da... Bir örnek vermek istiyorum müsaadelerinizle. Mesela geçen bir bildirim geldi 36 kız öğrencimiz gebe kalmış. (*)Bununla ilgili ne yapalım diye çalışma başlattık. Hemen Aile Politikalar İl Müdürlüğümüze haber verdik, koruma altına aldık. Devletimizin, Hükümetimizin bu konuda yapmış olduğu çalışmalar gerçekten oldukça önem arz etmekte.

Hem YÖK nezdinde hem de Malatya gibi doğuda bulunan bir şehrin rektörü olarak, bir kadın rektör olarak bunları söylemekten onur ve gurur duyuyorum. Toplumsal cinsiyet adaleti de tüm Türkiye'de sizlerin sayesinde ve sizlerin desteğiyle inşallah yaygınlaşarak -belki de Avrupa'da ve dünyada kadına verilen önemin en iyi sergilendiği- Sayın Cumhurbaşkanımızın da destekleriyle inşallah en iyi yere gelecektir diyorum.

Çok teşekkür ediyorum. Saygılar sunuyorum efendim.

BAŞKAN – Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Buyurunuz.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ - Teşekkür ederim.

Aslında gelen davet yazısından İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasına odaklanma olarak düşündüğümüz için Türkiye'de kadının durumunu hocam ele almaya çalıştı, üniversitelerde de durum nedir onları özetlemiş oldu. Kendi üniversitemiz içerisinde de -bu sunumum içerisinde göreceksiniz- Hacettepe içinde de elbette önce kendi evimizden başlayarak yaptığımız işler var.

Ben kendimi tanıtırken söylemeyi unuttum, yaptığımız işlerle ilgili konuşmadım daha doğrusu. Geçmişte, 2008 yılında kadına yönelik şiddetle ilgili o zaman kadından sorumlu devlet bakanlığı vardı hatırlayacaksınız, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve UNFPA'le birlikte kadına yönelik şiddet projesinin içinde olduk. Daha sonra 2013-2016 yılında yürütülen ve yararlanıcısının o zamanki adıyla (*)Bu ifadeye ilişkin düzeltme talebini içeren dilekçe tutanağa eklidir

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olduğu kadına yönelik şiddetle ilgili üç yıllık projenin de yine –Avrupa Birliği projesiydi- üniversite ayağında konsorsiyum üyesiydik. Üç yıllık proje çalışmamız kapsamında hem Sağlık Bakanlığına hem Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının elemanlarına hem Adalet Bakanlığına –Gülriz Hocamla da beraber çalıştık o projede- hem de İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne yönelik hizmet sunanlara özgü eğitim materyali geliştirildi, eğitimciler eğitildi. Şu anda onlarla sahada eğitimler sürdürüyorlar. Şu anda yürüttüğümüz yine UNICEF’le birlikte yürüttüğümüz erken yaşta ve zorla evliliklerle ilgili bir projemiz var. O kapsamdaki projede de bütün UN kuruluşları bir aradaydı ve Türkiye’de uygulayıcı ayakların iş birliği yaptığı gruplar; orada da konuştuk ve hâlâ bu çalışmaların sürdürdüğünü duymak... Mesela İçişleri Bakanlığından projede görev aldığımız arkadaşlarımız vardı orada, hâlâ o eğitimleri, personel eğitimlerini sürdürdüklerini duymak sevindirici bir şey elbette bizim adımıza da bir katkıda bulunmak için.

Daha önce sanıyorum Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu bizlerden istemişti, raporlamada bulunmuştuk, bu konuda raporumuzu sunmuştuk; ben sunumumu ağırlıklı olarak o kapsamda size de yapmak istiyorum. Ne tür sorunlarla karşılaşıyoruz? Sorun ve hemen arkasından çözüm önerisi diye kısaca bahsetmek isterim.

Tabii ki İstanbul Sözleşmesi ağırlıklı olarak kadına yönelik şiddetle ilgili çerçeveyi belirliyor ve ülkemiz de bu konuda mevzuat açısından oldukça iyi, bir sıkıntımız yok ancak uygulama sürecinde sıkıntılar yaşanıyor hepimizin şahit olduğu. Kolluk kuvvetlerinin ara buluculuk yapması, iyi hâl indirimi meselesi, insan kaynağının, hizmet sunanların nitelik ve nicelik açısından yetersizliği hâlâ sürüyor o eğitimlerimize rağmen. Tekrar yer değiştiren var, yerleri değişen personelin eğitim sorunu var.

Yasa uygulayıcıların ilgili uluslararası ve ulusal mevzuata yine hâkim olması ve uygulamaların bağımsız denetçiler tarafından denetleniyor olması çözüm önerisi olarak sunduğumuz şeylerdi, yine tekrarlamak isterim. Özellikle eylem planları olmak üzere, konuya ilişkin yasal dokümanların tüm taraflarca sahiplenilmesi ve birlikte işlerliğinin, etkinliğinin kazandırılması önem taşıyor. Bir önemli sorun, kadının sadece “aile” kavramının içinde ele alınmasının... Sosyal bilimciler de akademik çalışma yapanlar da bunu ısrarla vurgularlar ve bizim kadın toplantılarımızda vurgulanan bir şeydir. Ailenin devamının sağlanması anlayışı içinde kadının sadece aile içinde tanımlanması görünmez olmasına yol açabilmektedir. Eşit yurttaş anlayışı burada önem taşır ve burada gerek mevzuat ve mevzuatın geliştirilmesi süreçlerinde gerekse yasaların hayata geçirilmesi aşamasında kadının ailenin gölgesinde kalmayacağı, her bir kadının özerk bir birey olarak görüleceği bir yaklaşımın benimsenmesi önerimiz.

Yine, uygulamalarda bazen yaş, etnik köken, göçmen ya da mülteci olma konularında ayrımcılık çıkabilmekte hizmet alanlar açısından baktığımızda. Özel ihtiyaç gruplarına yönelik planlamalara ihtiyaç var ama yapılmadığını görüyoruz hizmet sunum aşamasında. Sabah da konuşuldu bu toplantıda, UN kapsamında yaptığımız toplantıda. Yine şunu eklemek isterim: Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezi olarak ECHO Avrupa Komisyonunun finansal desteği ve UNFPA’nın teknik desteğiyle dört yıldır bir proje sürdürüyoruz, beşinci yıla girmek üzereyiz. 2015 yılında ilk merkezi kurmuştuk. Sağlık Bakanlığının il halk sağlığı müdürlüğüyle -il sağlık müdürlüğü oldu şimdi ismi biliyorsunuz- yaptığımız protokol doğrultusunda da göçmen sağlığı birimleri içerisinde HÜKSAM olarak 3 tane merkezimiz var Suriyeli kadın ve kız çocuklarına yönelik. Onların yoğun yaşadığı Ankara’da, bir tanesi Alemdağ’da, diğeri Yenimahalle’de, Karşıyaka Mezarlığına yakın, bir diğeri de Gülveren’de. Burada dört yıldır oldukça deneyim kazanmış olduk ve 34 kişilik grupla hizmet sunuyoruz, psikososyal destek ve sağlık hizmeti ağırlıklı olarak sunduğumuz ve sağlık araçlarımız var Suriyeli kadınlardan oluşan, onlar aracılığıyla ediyoruz. Onlar bizim kendi topluluklarıyla iletişim kurabilmemizi sağlıyor, köprü görevi görüyorlar. Bu tür sorunlarla daha çok karşılaşıyoruz. Bunlara yönelik özel ihtisaslaşmış hizmet sunumuna ihtiyaç var çünkü. Bu konuda bu kişilerin mülteci olma durumundan veya katmerli yaşıyorlar sorunu çünkü kadın olmaktan öte, işte mülteci olma, göçmen

olma, göçer hayat yaşama... Türkiye içinde göçer gruplar da var biliyorsunuz. Bunlardan kaynaklanan ayrımcılığa maruz kalmaması için gerekli önlemlerin alınması ve bilinç artırıcı faaliyetlerin yapılması ve bu özel gereksinimi olan gruplara yönelik pozitif ayrımcılık yapılarak bu gruplara özel ihtiyaçların karşılanması yolunda diğer gruplarla arasındaki mesafenin kapatılması için çaba gösterilmesi gerekiyor.

Yine tabii, İstanbul Sözleşmesi'nde göçmenlerin de mültecilerin de kadına yönelik şiddetle ilgili konumları özel olarak ele alınmıştır. Gülriz Hocam hukukçu olması nedeniyle belki ek bilgi gerekirse oradan yararlanabiliriz, ben hekimim köken olarak.

Kadına yönelik şiddet konusunun çözüm önerisi olarak şiddet yaşanmadan önce şiddetin yaşandığı dönem ve şiddet yaşandıktan sonra bütüncül olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Tıpkı bizim kadına yönelik şiddette de halk sağlığı yaklaşımı, olay ortaya çıkmadan önce önleyici şeylerin yapılması, çıktıktan sonra erken tanı ve tedavi... Tabii ki burada kadına yönelik şiddet konusunun temas ettiği tüm sektörlerce erken tanısı ve kadına uygun yardım ve desteğin ve yönlendiriciliğin sağlanması önemli. Bir üçüncül koruma deriz biz sağlıkta. Şiddet görmüş kadın ise -önleyemedik ama şiddetle karşılaştı-bunların da rehabilitasyonu ve hayata yeniden kazandırılması sürecinde -sığınmaevleri meselesi geliyor elbette- bu hizmetlerin bir bütünlük içerisinde ele alınması elbette çok önemli.

Sığınmaevleri, bu kadına yönelik şiddette bu hizmetlerde aksayan ve yetersiz kalan yönler konuşuluyor, toplantılarda gündeme geliyor. Bunların, özellikle belediyelerin Belediye Kanunu'nun da öngördüğü şekilde sığınmaevi açma konusunda -büyükşehir belediyeleri içinde var bu biliyorsunuz- teşvik edilmesi önemli bir konu olarak karşımızda çözüm önerisi olarak ve izleme mekanizmasının kurulması. Kadına yönelik şiddet alanında çalışan arkadaşlarımızın ikincil travmaya maruz kalması nedeniyle özel olarak... Süpervizyon ve öz bakım desteği deniyor. Gerçekten özel gruplara hizmet sunmaya başladığınızda hizmet sunanlar da bir travma yaşıyor. Biz Suriyeli göçmenlerle ilgili çalışırken de bunu gözlemledik. Öz bakım desteği gerekiyor o gruba, hem özel olarak eğitilmeleri gerekiyor.

Bir başka sorun da bu kadına yönelik şiddet alanında çalışan birimlere ihbar zorunluluğu var biliyorsunuz. Birinci basamaktaki aile hekimi için de... Bizim o projede aile hekimlerini eğitirken karşımıza çıkan önemli sorunlardan biriydi. İşte Suriyelilere hizmet verirken de üç birimde karşımıza çıkan sorunlardan biriydi. İhbar yükümlülüğünüz var ancak ihbar edildiği zaman kendisinin de tehdit alma riski var ve bu tabii ikilem içerisinde bırakıyor ve korkuyor hizmet sunan personel. Bununla ilgili, bu hizmeti sunan kamu personelinin yasalarla güvence altına alınması önem taşıyor.

Kadınların güçlenmesi yaşamakta oldukları şiddetle mücadelede önemli bir etmen olmasına karşın bu konuda eksiklikler mevcut, kamu desteği yetersiz kalabilmekte ve özellikle şiddet yaşandıktan sonraki süreçteki kadınların sığınmaevi sonrası -sığınmaevinden yararlandıysa tabii ki ve de diğer kadınlar da bu kapsamda değerlendirilmeli- kadınlara ve çocuklarına yönelik destek mekanizmalarının artırılması ve kadın istihdamına, bu kadınların özellikle kadın istihdamına katılımının güçlendirilmesi, artırılması, çocuklarının bakımına yönelik kamu desteği ve yasa uygulayıcılarının da uluslararası ve ulusal mevzuata hâkim olmaları...

Bu uygulamalar sırasında karşılaştığımız önemli sorunlardan bir tanesi, kadına yönelik şiddet vakalarında cinsel şiddet vakalarına yönelik çalışmaların yetersizliği ve geride kalması. Oysa bu tür sorunlarla da karşılaşıyoruz. O nedenle, üniversitelerde zaten buna yönelik merkezlerin kurulması konusunda çabalarımız var. Şu anda -Gülriz Hocamız da söylemişti biraz önce- 20'ye yakın üniversitenin bu tür merkezi var cinsel taciz ve saldırıya karşı birimler oluşturdular ve üniversiteler kendi aramızda toplanıyor, kadın merkezleri. Gelecek hafta Boğaziçi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde kadın merkezlerinin üniversite içerisinde yaptığı çalışmaları konuşmak üzere yeniden toplanıyoruz.

Dün güzel bir haber... Hacettepe Senatosunda ben sundum. Hacettepe içinde artık bir cinsel taciz, cinsel saldırıya karşı, istismar da dâhil -tabii bizim küçük öğrencilerimiz de var konservatuvlar nedeniyle- üniversite içerisinde bir mekanizma oluşturulması konusundaki yönergemiz senatodan kabul gördü.

Yine bu cinsel şiddetle ilgili, cinsel saldırı ve cinsel taciz vakalarında tıpkı Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) gibi, kadınların başvurabileceği Kadın İzlem Merkezleri (KİM) –böyle konuşmuştuk bir ara toplantılarda ama, adı başka bir şey de olabilir elbette- gibi böyle merkezlerin olması gerekiyor ki GREVIO’nun ülke raporunda da bunun eksikliğini rapor etmişlerdi hatırlayacaksınız. Bunların hastanelerin içerisinde -üniversite hastaneleri de dâhil- oluşturulması konusunda adım atmak gerekiyor çünkü böyle merkezler yok. Bize tek tek başvuran vakalarda, tekil vakalar gibi biz işte kişileri kendimiz yönlendirmek durumunda kalıyoruz ama sistematik bir şekilde ÇİM anlayışı içerisinde Çocuk İzlem Merkezi gibi merkezler kurulabilir.

Ben Hocamın tam tersine bir şey söyleyeceğim. Çalışmalarda toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusunun yapılması önem taşıyor. Bunun geliştirilmesi konusunda tüm uluslararası mevzuatlarda da geçen hâliyle... Bizim mezuniyet sonrası eğitimimizde bir master programımız var Hacettepede. Toplumsal cinsiyete duyarlı bir eğitim politikası geliştirme üniversite içerisinde de ve de -üniversite yaşamı- akademi içerisinde de böyle bir çabamız var. Hacettepenin 2016-2020 yılında HÜKSAM’ın girişimiyle, bizim merkezimizin girişimiyle Hacettepe Üniversitesi için bir Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejik Eylem Planı geliştirdik ve dört yıllık sürede –senatodan geçirdik- adım adım o haritayı takip ederek üniversite içerisinde kadın erkek eşitliğine yönelik yapılması gereken konularda adımlar atma konusunda çaba sarf ediyoruz. Dün yaptığımız, senatodan geçirdiğimiz yönerge de o kapsamdadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının tüm kademelere yerleşmesi, hatta ana akımlaştırılmasından söz edeceğim beni “Gender mainstreaming” dünyanın konuştuğu bir şey bu artık. Tüm yasa ve politikalara entegre edilmesi anlayışından söz edeceğim. Tabii ki toplumsal cinsiyet eşitliği meselesine, bakışın erken yaşlarda oluştuğunu dikkate alırsak sosyalleşme sürecinde hem yaygın eğitim hem örgün eğitim müfredatında hem de bireylerde bu duyarlılığı geliştirmeye yönelik düzenlemeler yapmamız gerekiyor.

Kadına yönelik şiddetle ilgili kayıt, bildirim ve verilerin yetersizliği her zaman karşımıza çıkıyor ve bunlara erişim mümkün olamamakta. Bu konuda kamu kuruluşları tarafından kadına yönelik şiddetle ilgili nitelikli, güvenilir, şeffaf veri toplama sürecinin olması lazım. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla –o zamanki adı- birlikte biliyorsunuz ilk ulusal çalışmayı da gerçekleştirmiş oldu ve 2013’teki o veriler... Şu anda Türkiye’yi temsil eden, ulusal veri olarak kullanabileceğimiz bir veriye sahibiz. Ama daha yerel düzeyde verilerin oluşması için çaba sarf etmek gerekiyor il il bütün sektörler açısından ve bunlar üzerinde de ayrıntılı çalışmalar için üniversitelere de olanak sağlamak belki geliştirici bir çalışma olabilir. Elbette iyileştirici çalışmaların yapılabilmesi için etik değerler ve özel yaşamın gizliliği doğrultusunda hareket etmek önem taşıyor.

Medyada alınış biçimi önemli tabii kadına yönelik şiddetin. Doğru olmayan kalıp yargıların oluşmasına, şiddeti meşrulaştıran bir dilin yerleşmesine neden olabilmekte zaman zaman. O nedenle, medya mensuplarıyla ortak çalışmalar yürütmek önem taşıyor, onları eğitmek. Böyle projeler vardı ama şu anda ne aşamada bilmiyorum. Medya çalışanları için yol gösterici kılavuzlar hazırlanması önem taşıyor.

Yine, biraz önce bahsetmiştim, kız çocuklarının ev içi şiddet dışında cinsel taciz, cinsel saldırı, zorla evlendirme, sözde namus adına işlenen suçlara ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete sıklıkla maruz kalabildiği konusuna sözleşmede vurgu yapılıyor ve bizim araştırmalarımıza da yansıyan bir şey bu. Çocuk yaşta ve zorla evlilikler ve özellikle bizim de çalışmalarımızdan Suriyeli göçmenler ve Iraklılar da var. Bizim merkezin biri, Yenimahalle’deki merkezimiz Iraklı göçmenlerin yaşadığı bir alan. Çok yaygın bir konu ve bu konu bir sorun alanı olarak karşımıza çıkıyor çocuk yaşta evlenmeler ve zorla

evlilikler. Bununla ilgili hem Türkiye’de hem mülteciler arasında bu kapsamlı çalışmaların yürütülmesi gerekiyor önlemeye yönelik. İzleme çalışmalarının artırılması, bizim UNICEF’le yaptığımız proje de bu kapsamda birkaç ili kapsayan bir çalışma ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının yararlanıcısı olduğu bir proje. Bununla ilgili eğitimler sürdürülmeli, farklı yaklaşımlar sürdürülmeli. İşte toplum liderlerinin eğitilerek, onlardan da yararlanarak eğitimin sürdürülmesi -projenin bir kısmı o çünkü- bu farklı yaklaşımların yaygınlaşması önem taşıyor.

Kadına yönelik şiddetle ilgili yine il eylem planları vurgulamak istediğim bir şey. Burada yine Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının dışındaki kurum ve kuruluşlar yeterince sahiplenmiyor, sorumlusu ve sahiplenicisi sadece onlarmış gibi. Bu konuda çaba sarf etmek gerekiyor. Ankara il örneğini vermek isterim, çok güzel bir çalışma yapıyoruz. HÜKSAM olarak biz de o Ankara İl Eylem Planlarının oluşturulması sürecinin içindeyiz, Gülriz Hocamlar da içinde Ankara Üniversitesi olarak. İl koordinasyon kurulu var, vali yardımcısı başkanlığında belli aralıklarla toplanıyor; ilçe kaymakamları da geliyor, ilgili bütün sektörler, gönüllü kuruluşlar, kadın örgütleri geliyor, Ankara’daki üniversitelerin kadın merkezleri ve ne yaptığımızı, ne yapacağımızı, sorun alanlarımızı il düzeyinde tartışıyoruz. Bu bizim için önemli bir çerçeve oluşturuyor.

Yine, İstanbul Sözleşmesi’nde önemle vurgulanan, sivil toplum kuruluşlarının teknik desteği meselesi var. Bu konu da önemli, üniversiteler olarak kadın konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla bir araya gelmek bizleri de güçlendiriyor, görmediğimiz alanları görmemizi sağlıyor. Bu nedenle, İstanbul Sözleşmesi gereği, kamunun da sorumlusu olarak devletin kaynaklarının sınırlılığını biliyoruz elbette. Bunun gözetilerek teknik desteğin sivil toplum kuruluşlarına sağlanması gerekiyor ve bunları da söyledim, kaynak eklenmesinin sağlanması durumunda.

Üniversitelerin katkısı ne olabilir doğrudan? Aslında konuşmanın içinde kısmen söyledim ama kadına yönelik şiddetle ilgili bilinç artırıcı faaliyetlere akademik destek sağlayabiliriz. Hem Halk Eğitiminden tutunuz da insan gücü eğitime kadar, kamudaki insan gücü de olabilir. Bu alanda uzmanları yetiştirme hem lisans hem lisansüstü düzeydeki derslerimizle ya da programlarımızla. Yine, üniversitelerin kendileri eylem planlarını hazırlayarak toplumsal cinsiyet eşitliği eylem planlarını uygulamaya geçmesinde öncü görev üstlenebilir. Cinsel taciz ve cinsel saldırıya ilişkin mevzuatın hazırlanması konusunda ve biçimlendirilmesinde katkı sunabiliriz. İl eylem planlarını söylemiştim. Personele yönelik eğitim, süpervizyon, öz bakım, danışmanlık desteği verebiliriz ki Ankara örneğinde biz bunu sağladık Ankara Üniversitesiyle birlikte. Ankara il müdürlüğünün bizden istediği desteği personel eğitimlerinde sağlıyoruz, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğünün...

Biz yine üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin zorunlu hâle gelmesini istiyoruz. Öğrencilerimiz için iyi bir fırsat üniversite süreci. Toplumsal cinsiyet eşitliği meselesini sadece farklı cinsel yönelimler meselesiyle birleştirmemek gerekiyor, hele İstanbul Sözleşmesi’ni. Bu konuyu vurgulamak isterim. Kadına yönelik şiddetle ilgili konu bizim bu kadar büyük çalışma alanımızı oluşturan bir şeyi. O nedenle, ben görüşlerimizi de söylememize olanak sağladığınız için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben de teşekkür ediyorum.

Şimdi Fatma Hanım’a söz veriyoruz, buyurun.

PROF. DR. FATMA AYANOĞLU ŞİŞMAN – Çok teşekkür ederim.

Ben tüzel olarak gördüğüm, yaşadığım vakalarda ve 6284 sayılı Kanun’da uygulama esnasında gerek karakollarda gerek savcılıklarda yaşanan boşlukları ve zorlukları anlatacağım yani bir kadın, hiç fark etmez ister öğretim üyesi olsun ister temizlik personeli olsun bu kanundan yararlanmak istediğinde süreçte hangi zorluklar onu bekliyor? Bir kere her şeyden önce 6284 sayılı Kanun’u... Şu anda, ben Kadın Araştırma Merkezinin başına geldikten sonra

-bizim üniversitemizin 70 bin tane lisans öğrencisi ve bir o kadar sayıda da demin kıymetli hocamız bahsetti, öğretim üyeleri miktarından- şunu gördüm: Görünenden fazla şiddet var şu an ülkemizde ve akademik camiada da maalesef kadınlarımız şiddet görüyor. Her kesimden, hiç fark etmiyor sayın vekilim yani şiddet ekonomik düzeye bağlı değil, eğitim seviyesine bağlı değil maalesef. Yani bir sürü diploması olan, çok iyi yerlerde yönetici olan kadınlar da maalesef bu şiddete maruz kalıyor. Bunun en önemli sebeplerinden bir tanesi... Bizim 6284 sayılı Kanun’umuz var ve bu kanun gerçekten baktığınız zaman kanunu alma ve o kanundan koruma talep etme açısından çok açık seçik ve çok kolay. Yani en yakın karakola gidiyorsunuz ve karakolda, hiçbir delil aranmaksızın size bir gün içerisinde o koruma kararını kendinize çıkarabiliyorsunuz. Burada zaten hiçbir sıkıntı yok fakat asıl iş bundan sonra başlıyor. Çünkü birincisi, yine ben kendi yaşadığım örneklerden... Çünkü kadın araştırma merkezi ve birçok STK’da çalışınca, vakalar sizden yardım istemek için geliyorlar ve bu yardımlardan en fazla gördüğüm şey şu: Hocalarımız bahsetti; cinsel şiddet, fiziksel şiddet, bir de bu işin psikolojik şiddet boyutu var. 6284 sayılı Kanun bütün üçlü şekilde yani hem psikolojik hem fiziksel hem cinsel şiddeti, üçünü birden kapsama alıyor. Yani evde size hakaret edilse de bu da bir şiddettir. Buna karşı da kendinizi koruma altına alabilirsiniz. Fakat yüzde 99 vakalar bunu bilmiyorlar yani bizim aslında en zor başlangıcımız, kanundan nasıl yararlanılacağını bilmemekle başlıyor.

Ve maalesef çok acı -isim vermeyeceğim- bizim üniversitemizde öğretim görevlisi, doktor bir arkadaşımızın eşi kendisine boşanma davası açıyor ve bu boşanma davasında eşi kendisine sosyal medyadan hakaretler.... Şimdi, siz bir öğretim üyesisiniz ve belli bir itibarınız var, bir çocuğunuz var ve bu itibarı zedelemeye yönelik sırf mahkemede bunları kullansın diye... Çünkü mahkemede kullanılan şeyler aile mahkemelerinde, bazı şeylerde de delil değil. Sadece bir tanık getirmeye olduğu için maalesef, hani, iş mahkemeleri gibi yürütüyor işler Sayın Vekilim. Orada kadınlar gerçekten bu tip eylemler karşısında kendilerini savunacak bir şey bulamıyorlar ve haberi yok. Ben de dedim ki: 6284 sayılı Kanun’a göre, sen sana itibar zedeleyici bu söylemlere karşı gidip alabilirsin bu kanunu. Avukatı demiş ki: “Ama fiziksel şiddet yok ki.” Karakola gidiyor, ifadesi alınıyor, karşı tarafın da aynı şekilde gelip ifadesi alınıyor. “Tamam ağabey, silerim ben.” diyor ve takipsizlik alıyor. Bu en basit bir uç örnek.

O yüzden benim naçizane önerim, öncelikle üniversitelerden başlayarak genç kızlarımıza, annelerimize muhtarlıklarda, kaymakamlıklarda, hocamın belirttiği gibi halk eğitim merkezlerinde olabildiğince önce biz bu kanunu bir öğretilim. “Ben kendimi nasıl korumayı öğreneceğim? Bu kanun benim hangi haklarımı korumayı sağlıyor.” Ve bunu sadece kadına değil Sayın Vekilim, aynı zamanda erkeklere de... Çünkü bir erkek de bu kanunu kadının uygulayacağını ve Hükûmetin ya da işte devletimizin bu kanunla kadını koruma altına aldığını bildiği anda o da kendini zapt ediyor. Ama erkekte şöyle bir bakış açısı var: “Nasıl olsa buradan bir iş çıkmaz, nasıl olsa yine takipsizlik alırım.” Çünkü -ben birazdan anlatacağım yaşanan süreçleri-bunların hepsi genel olağan süreçler, uç örnekler değil Sayın Vekilim.

Ardından tebliğ... 6284 sayılı Kanun’u alıyorsunuz. Bunun erkeğe tebliğ edilmesi... Erkek yani şiddet gösteren kişi bu kanunu aldığı zaman ertesi gün tekrar kadının evine geliyor. Ya kanun açık, diyor ki: “50 metre, 100 metre, 150 metre yaklaşamazsın.” “Ne olmuş ki?” diyor. Tekrar akşam kapıyı tıklatıyor, eve geliyor ve kadın o an hiçbir şey yapamıyor. Karakolu arıyor, o esnada tabii eğer arbede yaşanmışsa karakoldan kolluk kuvvetleri gelene kadar adam gitmiş oluyor ve kadın yine delil gösteremediği için maalesef 6284 sayılı Kanun’a göre ceza alması gereken... Çünkü orada üç gün, yedi gün, on beş gün, kademeli olarak cezalar var. Asıl kanunun da amacı o. Yoksa “Ben bu korumayı aldım. Bu korumayı aldıktan sonra, hani, bu korumayı alıp evde tutayım.” değil, bu korumaya göre, size yaklaşırsa sizin gidip bunun yaptırımını almanız. Fakat orada işte boşluk oluşuyor. Orada boşluk

oluştugu için 6284 sayılı Kanun'u alan kadın tebliğ ediliyor. Ertesi akşam kapıyı tıkladıyor, geliyor, orada aynı şekilde herhangi bir yaptırım olamıyor maalesef. Herhangi bir ceza alamadığı için ertesi gün tekrar geliyor.

Kıymetli hocalarımın her birisi farklı branştan. Ben işletme-örgütsel davranış. İnsan davranışlarında şiddet... Yani hemen ilk başta gidip öldürmüyor. Vakalara gidip baktığımızda da adamlar ilk başta gidip kadına en ağır şiddeti... Bu yavaş yavaş başlıyor. Önce psikolojik, sonra fiziksel, sonra cinsel, sonra en son ölüm vakaları. İncelediğimiz bütün vakalarda genel olarak bu böyle gidiyor Sayın Vekilim. Şimdi, burada siz eğer psikolojik ve fiziksel şiddetin ilk boyutunda önlem alırsanız yüzde yarisına yakını, bir sonraki yani daha kötüye gitmesini engellemiş oluyorsunuz ama siz onu uygulamada alamadığınız için ertesi sefer hiddetleniyor ve bu sefer kapıya “Vay efendim, sen nasıl olur da beni şikâyet edersin?” mantığıyla daha büyük bir hırsla.... Çünkü korkusu kalmıyor erkeğin...

Bir diğer şey Sayın Vekilim, bu süreçte 6284 sayılı Kanun kapsamında koruma altına alınan kadın ve çocuklar... Çünkü yüzde 99,9 o kadın çocukları önünde şiddet görüyor ve çocuklar da aynı şekilde o psikolojik şiddetten etkilenmiş oluyorlar. Yani önünüzde bir şiddetin yaşanması sizin de şiddete maruz kalmanızdır ve o çocuklar da az ya da çok o baba tarafından... Yani eşine şiddet gösteren, hakaret ya da fiziksel şiddet gösteren erkeklerin büyük bir çoğunluğu çocuğuna da belli bir süre sonra şiddet gösteriyor maalesef çünkü çocuğunu önemsemiyor. Bu noktada yine kanunlarda bir tezatlık var. Çünkü ebeveyn ilişkisinin kurulması ve ebeveyn ilişkisinin sürdürülmesi noktasında... Ki maalesef çok uç bir noktayı belki ama geçtiğimiz dönemde yaşandı, televizyonlara da çıktı. Bir anne savcılığa defalarca gidip şikâyet etmesine rağmen adam tehdit ediyor. “İki çocuğum da babaya gitmek istemiyorlar.” Demek ki orada çocuk babaya gitmek istemiyorsa bir şey var yani buna bakılması gerek; bu normal, sıradan bir ilişki değil. Ve en sonunda tüpgazı açarak sadece anneye acı vermek üzerinden o çocuklar maalesef göz göre göre ölüme gittiler. Bu noktada da çocuk ve baba ilişkisi... Yani koruma altına alındığı zaman kadın, çocukların da koruma altına alınması noktasındaki boşluğun ciddi anlamda doldurulması lazım.

Çocuklar ne yaşıyor Sayın Vekilim? Maalesef anne ve çocuklar bu süreçte, kanunun uygulanması esnasında şöyle bir zorluk yaşıyorlar: Bir kere, karakollarda çocukların ifadesinin alınması süreci o çocukların psikolojisini gerçekten çok yıpratıyor. Yani karakola, biliyorsunuz, her tür suçlular girebiliyor; büyük, yaşlı, farklı ve bu çocuklar için özel yerlerin belki kurulması, çocukların o psikolojilerinin sağlıklı olması adına oldukça önemli ve annenin de aynı şekilde ciddi anlamda psikolojik desteğe ihtiyacı oluyor. Yani anne ve çocuklar bu süreçte şiddet gördükten sonra asıl... Şöyle düşünün: Siz bardağı aldınız kırdınız. Orada bardağın birileri tarafından toplanması lazım. Orada işte annenin... Yani sığınmaevleri var, ŞÖNİM'ler var. Fakat inanın, yol parası olmadığı için karakola gidip şikâyet edemeyen kadınlarımız var yani “Ben gideceğim, ifademi alacak, tekrar gideceğim. Ben nasıl gideceğim?” diye düşünen kadınlarımız var. Bu noktada da belki 6284 sayılı Kanun'u çıkarırken maddi durumu olmayan... Ki bunların içinde mülteciler var, gerçekten zor durumda olan kadınlarımız var. Bunların en azından, hani, kanun alırken, gidip gelirken yol parası ya da bilemiyorum, onlara kolaylık olması açısından belki kolluk kuvvetlerinin onların yanına gitmesi vesaire gibi, o belki düşünülebilir.

Bunun dışında Sayın Vekilim, adli pedagog süreci. Adli pedagog sürecinde çocuklar maalesef adliye bir ya da birkaç kere gelmek zorunda kalıyorlar. Adliye geldikleri zaman... Minareyi çalan her zaman kılıfını hazırlıyor zaten. Hiçbir zaman şimdiye kadar hiçbir erkek çıkıp da “Evet, ben karıma ya da eşime, çocuklarıma şiddet uyguladım ve bu şiddetin sonucunda da ben suçluyum...” Cezasını aldıktan sonra pişman olanlar, evet, oluyor ama o esnada kendisi de muhakkak ya “Beni tahrik etti.” diyor sığınma olarak ya da işte “Efendim, sinirliydim.” diyor, bir şey söylüyor. Şimdi, bu noktada çocukların adli pedagogta ifadelerinin alınması süreci de yine adliyelerde yaşanıyor. Bu da oldukça sıkıntılı.

Bir başka boyutumuz, genel olarak devlet açısından değerlendirdiğimizde; şimdi, dünyanın hiçbir yerinde hiçbir ülkenin cumhurbaşkanı çıkıp da kamu spotunda “Kadına şiddetle hayır!”da oynamıyor. Ben o yüzden çok kıymetli Cumhurbaşkanımıza -yani ben her izlediğimde, vakaları da gördükçe insan gerçekten çok üzülüyor Sayın Vekilim- gerçekten yürekte bizi desteklediği için, şiddet gören kadınları desteklediği için minnettarım fakat bir ülkenin en üst makamı, kadına şiddetle ilgili kamu spotunda bile çıkıp “Kadına şiddetle hayır!” diyebiliyorsa... Ve bu dünyada tek, başka bir örneği yok. Baktığımız zaman 6284 sayılı Kanun’un 3 tane ayağı var: Aile Bakanlığı, uygulamada ise İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı. Şimdi, Aile Bakanlığında sorun yok çünkü orası teori ve politikaları üretiyor zaten, herhangi bir sıkıntı yok. Sıkıntı, İçişleri, Adalet Bakanlığında. Yani uygulamada İçişleri Bakanlığı karakollara bakıyor. Yani uygulamadaki kişiler farklı yerlere bağlı oldukları için orada ciddi bir koordinasyonsuzluk söz konusu. Adalet Bakanlığı da hâkim ve savcılara.

Şimdi, bir kadın, koruma kanunu esnasında kendisine devlet tarafından, Aile Bakanlığı tarafından getirilen bu imkânı İçişleri ve Adalet Bakanlığının bağlı bulunduğu devlet kurumlarında yaşarken, alırken oldukça sorun yaşıyor, evet oldukça sorun yaşıyor. Burada, birincisi, çok ciddi koordinasyonsuzluk var. Nasıl? Süreç oldukça uzun Sayın Vekilim. Yani karakola gidip başvuran bir kadın savcılığa da gidip başvurabiliyor, onda hiçbir sıkıntı yok fakat karakola gittikten sonra ifadesi alınıyor, ardından şiddet gösteren kişinin ifadesi alınıyor, savcılığa gidiyor, koruma kararı çıkıyor. Koruma kararı ihlali esnasında kadın tekrar gidip şikâyetçi oluyor. Diyor ki: “Bana yanaştı.” Bu sefer tekrar adamı çağırıyorlar ve acı olan şu: Kadın şiddet görüyor, darp raporu alıyor, adli tıptan alıyor, adli tıp dışında bir de psikolojisi yerinde mi, değil mi, travma yaşıyor mu diye ruh ve sinir hastalıkları hastanesine gidiyor -ki bu süreç oldukça uzun ve zahmetli- ardından savcılığa gidiyor. Savcılıklarda savcı tekrar... Maalesef kadına şiddet olduğu zaman yani şiddet gören değil de şiddet gösterenin rahat yürüdüğü, şiddet görenin de utandığı toplumsal böyle bir algının olduğu ve insanların söyleyemediği bir şeydeyiz. O yüzden üniversitelerde 6284’ü anlatırken ya da kamu spotlarında ya da işte bakanlıklarda, şiddet görmenin ayıp olmadığı, şiddet gösterenin ayıp bir iş yaptığına algısal olarak medyada -demin kıymetli hocam söyledi- vurgu yapmamız lazım ki şiddet gösteren utansın. Kaldı ki bununla ilgili de çok güzel bir çalışma vardı, en son ne olduğunu kaybettim. Eğer şiddet gösteriyorsa bir kişi ve bundan dolayı sabıkası varsa kamuda sicilene işlenecek. Bu mesela çok güzel bir yaptırım. Hâkim ve savcının önüne gitmesi, ardından, eğer takipsizlik yoksa... Bakın, çok önemli, vakaların çoğu takipsizlik alıyor maalesef çünkü şöyle bir algı var: Kanun diyor, o zaman kanunda yazılmasın, “50 metre yaklaşmaması” diyor. O zaman kanunda yazmayalım. Diyelim ki kolunu kırdıysa, bacağına kırdıysa ceza alsın. Kanunda bu kadar açık seçikken ve bu ülkenin Cumhurbaşkanı şiddetle bu kadar karşıyken hâkim-savcılarda maalesef görüş ayrılığı oluyor. Bir savcı şiddet gören bir vakaya gerçekten olması gereken bir şekilde yaklaşırken başka bir savcı “Ya tamam, bir şey olmamış, hadi, evine dön sen.” diye bir yaklaşım gösterebiliyor.

Çok özür dilerim, ben bunu gördüğüm için, bu kararın uygulanmasında şunu söylemek istiyorum: Bir birlik olması lazım. Yani bir adam eşine şiddet gösterip ceza alırken öbür adam şiddet gösterdiği zaman ceza almıyorsa bu da yine aynı şekilde bakış açısı ve güveni zedeler ve kişiler arasında da yine farklılık yaratır. Yedi ay, mahkemeye gitti yedi ay. O kadın dayak yediyse yedi ay çekti, sineye çekti. O kadın...

Sayın Vekilim, özellikle İstanbul mahkemelerinde çok sıra var; aile içi şiddet vakalarında maalesef çok büyük bir artış var. Hâkim-savcılara da hak veriyorum, dosyalar çok kabarık. Fakat şöyle yapılabilir: Eğer şiddet vakasıysa -bu çok basit- karakol, savcılık... Artık otomasyon sistemimiz var ve bilişim sistemimiz var. Bugün gidip nüfus müdürlüğünden gidip nüfus cüzdanınızı bir günde çıkartabiliyorsunuz ve kim olduğunuz, seçereniz, her şey çıkıyor. Karakola gidip o kadın şiddet gördüm dediği anda hem karakolda hem savcılıkta, Adalet Bakanlığında, Aile Bakanlığında, şiddet gören, gösteren vakaya öncelik verilmesi... Çünkü bir de bu işin şiddet devam ederse maalesef, kaçınılmaz

son, boşanma süreci var ve boşanma süreci ülkemizde en az istinaf ve Yargıtay dört sene. Yani sizin çocuğunuz birinci sınıfa başlamışsa ortaokula geçiyor, ortaokuldaysa okulunu bitiriyor, liseye... Bu süreç anne için ve çocuk için belirsiz ve gerçekten çok yıpratıcı oluyor Sayın Vekilim. O yüzden burada sadece bir otomasyon sistemiyle... Hele ki bu şiddet vakaları arasında, mesela artık o kadar artırmış ki: “Ne yaptım ki?” diyor. Yani “Ben sana vurdum ama bir tarafını mı kırdım?”a geliyor maalesef. O yüzden şiddet vakasının aciliyetine göre... Ki burada zaten 6284 sayılı Kanun’a göre hemen gidip bir rapor alıyorsunuz, darp raporu alıyorsunuz. Darp raporunun içeriği okunup -okunmuyor çünkü- tırnak kırığı da olabilir, kafa travması da olabilir -bu ikisi birbirinden farklı- şiddet derecesinin düzeyine göre o vakaların öne alınması ve o vakaların diğerleri gibi yani bir normal şartlarda boşanma ya da normal şartlarda bir şiddet... Bir de gerçekten çok ciddi yani söylemek istemiyorum ama adam bir sefer gidiyor, pompalı tüfeği ateşliyor, kadının kolu kesiliyor, ertesi sefer yine. Bunlar yaşanmasın diye belki bir an evvel... Çünkü süreç çok uzun ve bu süreç gerçekten anne ve çocukları çok mağdur ediyor Sayın Vekilim.

Kadın araştırma merkezleri -üniversitedeki- bu bağlamda oldukça önemli. Bizler arasında, belki, hocam hazır buradayken YÖK’te bir koordinasyon, etkili bir koordinasyon olursa... Çünkü her birisi, gerçekten -demin hocalarım da bahsetti- çok kıymetli çalışmalar oluyor ama bizlerin bunlardan haberdar olması adına yani bu koordinasyon merkezleri olarak en azından ne olmuş ne bitmiş, bizim göremediğimiz bir şeyin, diğerinin olması ve beyin fırtınalarının yapıp belki daha etkin, verimli sonuçlar alınması adına daha önemli olabilir diye düşünüyorum.

Son olarak 6284 sayılı koruma kanunu alındığı zaman baba yaklaşmıyor fakat çocuk teslimi dediğimiz bir şey var yani babanın çocukları görme hakkı. Çocuk teslimine ilişkin yasada bir açıklık yok. Burada babalar genellikle -baba demek belki yanlış olur ama- eşler ya da şiddet gösteren kişiler, kadın erkek fark etmez, buradaki boşluktan yararlanarak özellikle de bakıldığında sayı olarak biz vakaları araştırdığımızda çocuk teslimi esnasını bekliyor. Çocuk teslimi esnasında nasıl olsa ben oraya yanaşabilirim, yaşayabileceğim için de o esnada nasıl olsa onu görürüm, buradan da kanunu ihlal etmemiş olurum düşüncesi var. Bu çok önemli bir boşluk. Belki buraya bir açıklık gelirse uygulayıcılar açısından yani uygulamadaki kişiler açısından bu da önemli olur çünkü bazı vakalarda sürekli şiddet görüldüğü için hâkimler genellikle artık en kurtarıcı yol, çocukların tesliminin karakollarda yapılması... Düşünsenize on beş günde bir o çocuk anne tarafından karakola gidiyor, baba geliyor karakoldan alıyor. Niye? Çünkü baba o esnada çocuk teslim alacak, anneye yaşamasın diye. Burada belki bir kolluk kuvvetinin, en yakın polis karakolunun görevlendirilmesi... Zaten bir mahallede, baktığınız zaman, on beş günde bir, beş dakikalık bir iş. Kolluk kuvvetinin gelip en azından çocuğun karakolu görmemesi yani evden alınıp babaya verilmesi, kolluk kuvvetiyle ilgili olarak bunu düşünüyorum.

Toplumsal cinsiyetle ilgili şunu belirtmek istiyorum: Toplumsal cinsiyet eşitliği, adaleti, benim burada dikkat etmek istediğim husus şu son olarak: “Aile” kavramı. Gerçekten bu kadar yaşanan şiddet olaylarında önemli olan şiddeti önlemek ve erkeğe şunu söylemek: Sen kadını güçlendirirsen ve aile olursanız bu kadın senin çocuğuna daha iyi bakar, bu kadın evine daha iyi bakar ve sen de daha fazla güçlenirsin. Bu algıyı geliştirirsek, aile kavramını toplumsal cinsiyet adaleti olgusu üzerinden yayabilirsek, en azından belki medyada da bunu kullanırsak şiddetin psikolojik boyutunu azaltmış oluruz. Belki çok uzun süre konuştum.

Sayın Vekilim, çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

BAŞKAN – Estağfurullah.

Ben de teşekkür ediyorum.

Evet, Ankara Üniversitesinden Gülriz Uygur Hanım, buyurun.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Şimdi, hocalarım belirli noktaları söylediler. Bunlarla ilgili olarak ben de aynı şeyleri mümkün olduğunca tekrarlamamaya çalışarak temel noktalar üzerinde durmaya çalışacağım. İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasıyla ilgili problemler neler ve bunlar karşısında biz neler yapabiliriz? Bu temel soru.

Şimdi, öncelikle şunu bir ortaya koymak lazım: İstanbul Sözleşmesi olmadan 6284’ü tek başına ele alamayız. Zaten 6284 sayılı Kanun’un 1’inci maddesinde de açıkça yazıyor. Diyor ki: “Bu kanun İstanbul Sözleşmesi ışığında yorumlanır.” Dolayısıyla, ben hukukçuyum ve hukuk kurallarına çok sıkı olarak bağlanması gerektiğinden hareket ediyorum. Bunun dışına çıkamam. Söylediğim her şeyin hukukta bir yeri var. İstanbul Sözleşmesi de Anayasa’nın 90’ıncı maddesi gereğince kanunların üstündedir, Anayasa’ya eş değer normdur. Dolayısıyla bizim hiçbir şekilde bu İstanbul Sözleşmesi’nin tek kılımlı bile kıpırdatma şeyimiz yok. İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan terimleri de tercih etme gibi, istediğimiz gibi değiştirme gibi bir lüksümüz yok. Bize bunu Anayasa yasaklıyor. Bir kere bunun bir farkında olalım. İstanbul Sözleşmesi’nde de açıkça geçen terim “toplumsal cinsiyet eşitliği”dir, bu kadar. Ha, bunu kaldırırsanız bütünüyle hepsini, Anayasa’yı da değiştirmek gerekiyor, maddeleri de. Bir kere biz hukuka uygun davranacağız, üniversiteler de olarak, YÖK de olarak hepimizin en başta temel şeyi hukuka uygun davranmak, bunun altını bir çizmek gerekiyor.

İkinci olarak şeyi söylemek lazım yani toplumsal cinsiyetle ilgili de İstanbul Sözleşmesi’nde yer alan tanım açık. Ben şuradan şunu alıyorum, bundan bunu anlıyorum, yok böyle bir şey. Açın tanımı okuyun. Ne diyor İstanbul Sözleşmesi: “Toplumda mevcut olan kültürlere göre erkeklik ve kadınlık rolleridir.” Bu kadar. Onun buraya, şuraya çekilmesi gibi bir şeye girilmesin. Hukuk bize bunu emrediyor yani bir hukukçu bakış açısı gerekiyor ve bizim hukukla hareket etmemiz gerekiyor. Bunun altını çizmek lazım.

İkincisi şunu söylemek istiyorum: Ben 2006’dan beri bu işin içindeyim ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı, İçişleri, hepsiyle beraber çalışıyoruz. Şimdi, bunlarda geldiğimiz nokta şu: 6284’ü demin de söylediğim gibi, İstanbul Sözleşmesi’nden ayrı okuyamayız. Demin en son konuşan hocamız uygulamayla ilgili çok güzel noktaları belirtti gerçekten, çok sıkıntılı noktalar var. Orada bir dikkat çektiği şey şuydu: Avukat bilmiyor, yine bir hâkim ve savcılar hani görevi fazla dosyaya bakıyor. Yok öyle bir şey. Bir kere bunun bir farkında olalım. Yani şu geldiğimiz noktada kadına yönelik şiddet çerçevesinde hani bu işin ciddiye alınıp bununla ciddi bir şekilde mücadeleli ve buna ilişkin bir bakış açısının yerleştiğini söylemekten hâlâ uzağız. Bunun bir altını çizmek lazım. Hani bugüne kadar çok önemli noktalara geldik, evet, çok önemli kurallar çıkarttık, çok önemli sözleşmeler yaptık, bunu kimse inkâr etmez ama geldiğimiz noktada bu hâlâ yerleşmedi. Demin, ben hani hukukçu olarak hukukçulardan bahsedeyim, yani ben burada da, Meclise de birkaç kez çağırdım ve orada da her zaman söylediğim şey: Bu ülkede kadına yönelik şiddet devam ediyorsa bunun başlıca sebebi hukuk hocasıdır, hukuk fakülteleridir, hâkimidir, savcısıdır, avukatıdır.

Şimdi, burada gerçekten bilinmemeye ilgili problem var. Hukuk fakültelerinde bu İstanbul Sözleşmesi 6284’te nedir, nasıl uygulanır, buna ilişkin bakış açısı nedir, bunun ciddi bir şekilde eğitiminin verilmesi gerekiyor. Hukuk fakültesi de yetmez, hâkim, savcılık stajında da buna ilişkin ciddi bir eğitim gerekiyor. İstanbul Sözleşmesi açıkça söylüyor, diyor ki: Uzmanlar toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısına uygun olarak hareket etmek zorundadır. Şimdi, bu bakış açısını siz bir hâkime vermiyorsanız, savcıya vermiyorsanız, avukata vermiyorsanız bu durumda avukatın bunu tam ve gereği, hâkimin bunu tam ve gereği veya savcının bunu tam ve gereği gibi uygulaması mümkün olmaz, hocamın dediği gibi, uygulamada birden fazla birbiriyle çelişen kararlar çıkar. Bu bir bilgi sorunu, bunun altını çizmek lazım ve bu bilgiyi biz hukuk eğitiminde vermek zorundayız, stajda vermek zorundayız.

Şimdi, daha önce Adalet Bakanlığının aile mahkemesi...

BAŞKAN – Hocam, burada bir virgül koyabilir miyiz?

Peki, hukuk fakülteleri müfredatında bu kadına karşı şiddetle alakalı acaba eğitim noktasında yapılan bir şey var mı?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Evet, şimdi, onu ben hemen söyleyeyim size.

Biz mesela Ankara Hukuk olarak ilk biz başlattık 2006 yılında. “Hukukta Kadın” diye dersimizi sonra “Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk” olarak koyduk. Ve şimdi bu tür derslerin sayılarının arttığını görüyoruz, bunların artmaya başladığını görüyoruz. Bunun da en büyük önemli nedeni özellikle 2015’ten sonra arttı, Şevkat Hocamla beraber YÖK’te “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi” hazırladık. O belge bizim bir sürü üniversitede bu derslerin konulmasında, yaygınlaştırılmasında çok etkili oldu ama hâlâ geldiğimiz noktada yeterli değil çünkü hukuk fakültelerinin sayıları da çok arttı şu an. Ankara’daki ve İstanbul’daki birçok hukuk fakültesinde var ama diğer taşradakilerde yeterli olmadığını söylemek lazım.

BAŞKAN – Seçmeli olarak mı veriliyor?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Seçmeli olarak veriliyor, şu an seçmeli olarak veriliyor. Zorunlu olarak verilmesinde de Şevkat Hocam dedi “Zorunlu olsun.” diye ama yani burada biraz toplumda bu tür dersi verecek hocaya da sahip olmak gerekiyor. O yüzden hani burada bu hoca olmazsa biraz problem yaşıyoruz, onu da belirtiyim.

Bunun dışında yani şu çalışma çok güzeldi, bu çalışma belki yeniden olur çünkü aile mahkemesi hâkimleri, cumhuriyet savcıları gerçekten bu kanunla ilgili bilgi eksikliği yaşıyor. Adalet Bakanlığının daha önce ortak bir çalışmaları vardı, aile mahkemesi hâkimleriyle beraber ben de gidiyordum, il il dolaştık, aile mahkemesi hâkimlerine bu eğitimleri verdik. 6284 nedir, nasıl uygulanır, İstanbul Sözleşmesi nedir, nasıl uygulanır ve bunlar gerçekten çok ciddi fayda getirdi o dönem. Bu eğitimlerin çok sık bir şekilde yapılması gerekiyor, buna Adalet Bakanlığının Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüyle iş birliğinde ve bizlerle, üniversitelerle iş birliğinde bu eğitim programları önem taşıyor çünkü kanunu gerçekten dört dörtlük hazırlarsınız, bizim hukukta vardır, kanun ne kadar adil olursa olsun, ne kadar iyi olursa olsun kötü bir uygulayıcının elinde en olumsuz sonuçları doğurur. Dolayısıyla, uygulayıcı eğer ki bu kanunu nasıl uygulayacağını bilmiyorsa en kötü, en olumsuz sonuçlara gideriz. Dolayısıyla, uygulayıcıların bilmesiyle ilgili çok ciddi sorunumuz var. Bunun için yapılacak şey hukuk fakülteleri olacak, hâkimlik, savcılık stajı olacak ve Adalet Bakanlığı KSGM’yle beraber ortaklaşa, üniversiteyle beraber aile mahkemesi hâkimlerine, aile içi şiddette çalışan savcılara buna ilişkin eğitim verecek. Yani burası çok önem taşıyor ve yapılıncı çok işe yaradığını da yapıldığı yıllarda bunu gördüğümüzde söyleyebilirim.

BAŞKAN – Bu noktada bir şey daha soracağım.

Uluslararası literatürde nasıl acaba, biliyor musunuz? Yani Avrupa’da şiddetle alakalı hukuk fakültelerinde eğitim var mı?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Hepsinde var ve şu noktaya gelmiş durumdalar ki ben de Koç Üniversitesi onu yapacağını söyledi ama umarım Türkiye’deki bütün hukuk fakülteleri yapar. Bu toplumsal cinsiyetin yer almadığı tek bir hukuk dersi yok. Bütün hukuk derslerine bunu yaydırmış durumdalar. Yani ayrı bir ders değil, hepsine yaydırıyor. Anayasa’yı alan da bir toplumsal cinsiyeti görüyor, borçlar hukukunu alan da oluyor, medeni usulü alan da oluyor, cezayı alan zaten görüyor. Bizim fakültemizde bizim derslerimiz dışında, verdiğimiz özel dersler dışında ceza hukukçusu hocamız anlatır, anayasa hukukçusu hocamız da anlatır ama diğerlerinin de anlatması gerekiyor. Yani Avrupa’daki eğitimde toplumsal cinsiyetin yer almadığı tek bir ders yok, bütün derslerde yer almış durumda.

BAŞKAN – Peki, bir şey daha soracağım.

Bu “toplumsal cinsiyet” kavramıyla alakalı bir kafa karışıklığı var, bu hususta bir yanlış anlama da var mutlaka toplumda. Siz nasıl tanımlarsınız, biraz açar mısınız?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Ben hukukçuyum dediğim gibi. Ben hukuktan hareketle tanımlarım, başka bir şeye bakamam.

BAŞKAN – Yani eşitlik mi? Kadın-erkek arasındaki eşitlik mi?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Yani “toplumsal cinsiyet” kavramı İstanbul Sözleşmesi’nde “Toplumda kadın ve erkeklere kültüre göre verilen rollerdir.” diyor, bu kadar. Bir de toplumsal cinsiyet eşitliğini getiriyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğini niye getiriyor? Şunun için getiriyor: Çünkü “Kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin başlıca nedeni toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir.” diyor İstanbul Sözleşmesi’nin başlangıç kısmında da yazar. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmadan ne yapamazsınız? “Ne kadına yönelik şiddeti, ne de aile içi şiddeti çözemezsiniz.” diyor, bize bunu söylüyor. Dolayısıyla, orada yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği ne için? Kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek için, ortadan kaldırmak için.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Şimdi, onun yerine getirilmek istenen, o “toplumsal cinsiyet adaleti” kavramı gerçekten muğlak bir kavram ve GREVIO’nun da aslında bu konuda uyarıları var. Yani toplumsal cinsiyet eşitliği çok açık ve net, aslında karşı çıkılacak hiçbir yanı olmayan bir kavram, hocamızın burada açıkladığı gibi, “var olan eşitsizlikleri gidermek” yani “toplumsal cinsiyet rolleri” dediğimiz şey “Sen kadınsın.”, “Sen erkeksin.”, “Sen evde bunu yaparsın.”, “Sen bunu yaparsın.” örneğin. Ya da işte “Sen okulun belli bir noktasına kadar eğitim görebilirsin.” Ondan sonra kız çocukları evlenir, bu da bir rol, vardır ya. Bizlere mesela böyle dayatılsaydı belki bizler de okuyup burada olmayacaktık, onun gibi. Yani “Toplumsal cinsiyet rolleri olarak ortaya konulan bu rolleri siz kabul etmeyin ve bunlarda eşitliği sağlayın.” diyor. Yani “Erkek şunu yapar, kadın bunu yapar.” diye, aslında gerçekte biyolojik olarak olan farklılıklar değil, toplumsal olarak sanki farklılık varmış gibi dayatılan, getirilen “Size giydirilen kıyafetleri böyle giymeyin ve eşit olarak giyin. İşte, kadınlar böyle olmadığı için de zaten pozitif ayrımcılık uygulayın. Bunu gidermek için elinizden geleni yapın.” diyor. Yani aslında işin özcesi bu ve GREVIO da bu muğlak kavramın özellikle sadece kadınların geleneksel roller ve kalıpları, bunları sorgulamak yerine, bunları pekiştirebileceği endişesini taşıdığını ifade ediyordu “toplumsal cinsiyet adaleti” lafıyla ilgili. Bazen böyle, bazı laflarda kim karşı çıkıyor bilmiyorum ama herhâlde anlayamamaktan, yeterince karşılıklı konuşmaktan oluyor, biraz öyle bariyerler konuyor önüne diye düşünüyorum.

Bir şey sormak istiyorum. Siz YÖK tutum belgesi dediniz. YÖK bu tutum belgesini kaldırmadı mı?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Kaldırmadı, öyle bir şey yok.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Askıya aldı.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Değiştirme şeklinde, üstünde çalışma olacağı belirtildi.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Öyle mi? Çünkü basında böyle çıktı.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Yok, basında tabii, olabilir çünkü birçok kez biz gittik, hâlâ şeyde de yer alıyoruz.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Ha, iyi, sevindik.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Yani kaldırmak için bir kaldırma kararı gerekir biliyorsunuz, öyle bir şey yok.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Yok, iyi.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Sadece bu en son YÖK Başkanının söylediği şey de basında yer alan, üzerinde çalışılıp dönüştürüleceğiyle ilgiliydi. Dolayısıyla kaldırma gibi herhangi bir şey yok şu an yani.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Yani, bu sizlerle iletişim hâlinde...

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Bizimle iletişimle ilgili çünkü ben Sezer Hocayla da beraber çalışıyorum.

BAŞKAN – Hocam biraz da toparlarsak iyi olur, konuya dönssek.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Pardon.

Şimdi, oraya tekrar dönersek, 6284 sayılı Kanun’la ilgili olarak, şimdi, kanunun bilinmemesiyle ilgili problemler gerçekten söz konusu. Peki, biz ne yapıyoruz buna yönelik olarak, onu belirtmek gerekiyor. Biz Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde hukuk klinikleri yapıyoruz. Bu hukuk kliniklerini yaparken de Adalet Bakanlığı, Ankara Barosu ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüyle ortaklaşa çalışıyoruz. Şimdi, bu hukuk kliniklerinde yer alan hukuk fakültesi öğrencileri 6284 sayılı Kanun’u bilgilendirmekle görevli. Bunlar Ankara Adliyesinde haftanın beş günü çalışıyorlar, oraya Adalet Bakanlığı stant kurdu. Mesela, yıllardır bunu yapıyoruz ve bundan çok olumlu sonuç alıyoruz.

İkinci olarak, hukuk kliniklerinde Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüyle yine iş birliğinde olarak üniversitemizin yine son sınıf öğrencileri ilk kabul merkezlerinde çalışıyor, şiddete uğramış olan kadınlara bilgilendirme faaliyetleri yapıyor. Dolayısıyla biz burada hukuk kliniklerinin özellikle uygulamada bir ara kurum olarak değerlendirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu kadar yıldır yapıyoruz çünkü, çok olumlu sonuçlar alıyoruz. Hem öğrenci için hem gelenler için bunun yaygınlaştırılmasını 6284 sayılı Kanun’un uygulanmasıyla ilgili önemli problemlerin yer aldığını, çözülebileceğini belirtebiliriz.

Peki, bundan başka neler yapabiliriz? Bundan başka yapabileceğimiz... Gerçekten, ben bu şiddetle ilgili çok çalışıyorum ve özellikle şu sırada da üniversitedeki bu cinsel taciz, saldırı, bunlarla ilgili çok fazla çalışıyorum ve bir sürü şey yapıyoruz. 6284’ü ben üniversitede uyguluyorum, mükemmel uyguluyorum. Hiçbir şekilde geri bir aksama olmuyor ama hocamın dediği o uygulamadaki sorunlar çıkmıyor çünkü ben kurumlara o desteği sağlıyorum. Eğer ki bu kurumsal desteğiniz tıkr tıkr giderse bu kanunun uygulanmasında hiçbir şey olmaz. Uygulamayla ilgili bakış açısındaki pürüzleri de gideriyoruz. Yani şimdiye kadar cinsel şiddet ve cinsel taciz konularında 6284 sayılı kanunda uygulayıp da çözemediğimiz bir olay olmadı, ölüm tehditleri dâhil. Bunları söylemek mümkün. Yani bu anlamda kurumsal desteğin çok önemi var. Kurumsal destek de yetmez, ondan sonra izleme değerlendirme gerekiyor.

Bu tedbir kararını verdik, ondan sonra ne oluyor? Dönüp bakmak gerekiyor, o şiddet mağduruna ne oluyor, şiddet uygulayan ne yapıyor, onunla da birlikte iletişim kurmak gerekiyor. Buradaki en büyük yanlışlık noktası şu: Şimdi, erkek öğrencim de şiddete uğruyor. Aile içi şiddete uğrayıp da üniversite öğrencisi olan 20-21 yaşındaki öğrencilerin sayısını duysanız, erkek öğrenci, inanamazsınız yani. Dolayısıyla bu tür öğrenciler karşısında da, bunlara yönelik de yapıyoruz. Şimdi, baktığınızda şiddet uygulayana da dönüp bakmak zorundasınız, sadece şiddet mağduruna değil. İkisine de merkezi olarak çözüm çalışması yapmak zorundasınız. Şiddet uygulayan da birçok baskı altında yapıyor. İşte, nişanlısı vardı en son, nişanlısının kendisinden ayrılmaması için fiziksel şiddet uygulamıştı. Oturdum görüyorum şiddet uygulayanla beraber, o da 21 yaşında çocuk, diyor ki: “İyi de hocam, ben şimdi nişanlımdan ayrılısam aileme ne söylerim?” Şimdi, orada da onun baskı altında olduğunu görmeniz gerekiyor. Şiddet uygulayan üzerinde hangi baskı sistemleri var, onları görmeniz gerekiyor. Yani orada tutup ben aileyle konuşarak o çocuğun da içinde bulunduğu o baskı sisteminden çıkmasını sağlamak

durumundayım. Yani dolayısıyla burada sadece odak noktamız şiddete uğrayan değil, şiddet uygulayan merkezli de ortak çalışmalar yapılması lazım. Bizim ülkemizde en büyük ihmal edilen nokta bu: Şiddet uygulayana yönelik de çalışma yapılmaması, bir de izleme ve değerlendirme yapılmaması.

Hocam, dediğiniz şeyle ilgili, İçişleri ve Adalet Bakanlığında problemler var ama ŞÖNİM’lerde de problem var. ŞÖNİM uygulaması çok iyiydi yani tek kapı sistemi, ikinci kez mağdur etmeyi önüyor falan ama ŞÖNİM’lerin kurumsal altyapısı yok, bunun altını çizelim. Sayıları çok az, Ankara’da olanlarda bile çalışanların sayısı çok az. O kadar kişi gerçekten çok özverili çalışıyorlar ama 20 kişiyle siz koca Ankara’ya nasıl yeteceksiniz? Yani dolayısıyla bunlardaki bu altyapı, kurumsal destek, bunları görmemiz gerekiyor. Eğer bunları siz sağlayamazsanız çözemezsiniz, sağlarsanız çözülüyor, biz yapıyoruz yani. Üniversite desteğini... Üniversite yurdu sağlıyor, üniversite maddi desteği sağlıyor, üniversite psikolojik desteği sağlıyor, üniversite cinsel şiddetle ilgili bir şey olduğunda onunla ilgili gerekli sağlık şeylerini sağlıyor. Bunları sağlayınca iş çözülüyor. Dolayısıyla bunun altını defalarca çizmek lazım.

Bir de bu 6284’e bizim niye ihtiyacımız var, bunu çok açık bir şekilde anlatmak lazım. Yani buna şiddetin karşısında olduğumuz için ihtiyacımız var, şiddetsiz aile istediğimiz için ihtiyacımız var, tecavüz olmasın diye bunu istediğimiz için ihtiyacımız var. Bu konuda da çok iyi bilgilendirme yapmak gerekiyor. Yani 6284 neden var, onun da konusunda kafamızda çok açık bir şekilde bir cevabımızın olması gerekiyor.

Çok uzattıysam kusura bakmayın. Çok teşekkürler.

BAŞKAN – Rica ediyorum, ben teşekkür ediyorum.

Başka söz almak isteyen var mı?

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Ben varım.

BAŞKAN – Buyurun Vekilim.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Öncelikle, bütün bu sunumları gerçekleştiren sayın hocalarımıza çok teşekkür ediyorum, çok faydalı bir toplantı oldu. Yalnız ben hocama sormak istiyorum: Biraz önce bu tutum belgesinin askıya alındığını söylediğimizde böyle bir şeyin olmadığını söyledi.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Kaldırıldı.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Şimdi, ben buradan bir şey okumak istiyorum size. Bunun sesli kayıt açıklamaları da var, Sayın YÖK Başkanı Yekta Saraç’ın. “Murat edilenin dışında anlamlar yüklendiği belirtilerek şu açıklamayı yaptı: Projenin toplumsal değerlerimiz ve kabullerimizle mütenasip olmadığı ve toplumca kabul görmediği hususunun göz önünde bulundurulması gereği ortaya çıkmıştır. Bu istikamette, tutum belgesinde de gerekli değişikliklerin yapılmasına yönelik olmak üzere, bir müddetten beri YÖK bünyesinde çalışma yürütülmekteydi. Bugün itibarıyla tutum belgesinde ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ kavramı çıkarılarak güncelleme yapılmasına ilişkin çalışmalar son aşamasına gelmiş olup yakında üniversitemizde duyurulacaktır. Şimdi, bu bağlamda, İstanbul Sözleşmesi’ne ilk imza koyan ülke olarak Türkiye, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının müfredata eklenmesi konusunda yükümlülüklerini yerine getirmemiş sayılmıyor mu? İlgili İstanbul Sözleşmesi’nin 14’üncü maddesine yasal anlamda aykırılık teşkil etmez mi hocam? Yerine hangi kavramın konulması düşünülüyor? Toplumsal cinsiyet eşitliği nasıl bir infial uyandırıyor, ben anlayamadım.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Ben de orada... Demin Sayın Vekil de söyledi birbirimizi anlayamamakla herhâlde, birlikte oturup konuşamamakla ilgili ciddi problemimiz var. Yoksa herkesin amacının kadına yönelik şiddetin, ev içi şiddetin ortadan kaldırılması, önlenmesi olduğunda bir

uyuşmazlık sanıyorum yok. Yani bu var ama burada gerçekten hani kavramlara bu belirsiz anlamları yüklediğimiz zaman biz bu sorunu elimizden kaçıracağız. Bu sorun gidiyor. Bunun farkında olmak lazım.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Anlamaya çalışıyorum.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Evet, onun için yani... Hocam dedi, biz de oturup çalışırız, niye adalet, neden biz eşitlik diyoruz, yani buradaki artılar neler, eksiler neler, bunları birlikte konuşup birlikte çözümlememiz lazım çünkü sorunumuz gerçekten bu, kavramlara takılıp kalmak değil.

Bir de şeyi söylemek istiyorum, yani kavramlar bakımından problemi söylüyorum, diğeri, yapmamamız gerekiyor çünkü hukuk, dediğim gibi, Anayasa 90'ıncı madde çok açık, hukuka bağlı olarak biz hareket etmek zorundayız. Dolayısıyla bunun dışına çıkmamız mümkün değil. YÖK'de ne olur, ne değişir, onu bilemiyorum, ama Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi gerçekten bizim için önemli bir belge, bunu her yerde savunuruz, biz çünkü o belgenin çıkması için de çok çalıştık Şevkat Hocamla, bir sürü kadın çalıştık, sadece ikimiz de değil, dünyanın bütün akademisyen kadınları bunlarda çalıştı, bunlar yıllarımızın ürünü olan belge.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Elinize sağlık.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Dolayısıyla YÖK bu konuda acaba ne yapar, üzerinde nasıl bir teklifle gelecek, bilmiyoruz yani.

BAŞKAN – Aysun Hanıma da söz verelim.

PROF. DR. AYSUN BAY KARABULUT – Ben müsaadenizle, şöyle: Az önce Sezer Hocam da aradı, onunla da görüştük, tutum belgesini kaldırdık, şimdilik üzerinde çalışılmak üzere askıya aldık. Tekrar bu Komisyondan ve sizlerin de ve YÖK de bir toparlandı. Bu konuda bir açıklaması oldu Sayın Başkanın.

Yine tabii ki kavramlar tartışılmalı ama algı önemlidir. Bunun nasıl algılandığıyla ilgili ortak bir konsensüs kararıyla belki çıkabilir. Ama şu anda bakış açısı olarak olması gereken görüşler tabii ki burada, tabii ki önemli olan kadın ve kadının güçlendirilmesi. Bununla ilgili herkesin bu anlamda yaptığı çalışmanın çok faydalı olduğuna inanıyorum. Kavramlar bizim, Türk toplumunun özellikle Türk algısı olarak bakılması gerektiğini düşünüyorum. Evet, “eşitlik” deriz, “adalet” deriz ama eşitlik dendiğinde nasıl algılanıyor ve bu algı şekli nasılsa onu düşünmek lazım. Yani kamuoyunun da algısı bu şekildeyse eğitim açısından ve akademik açıdan...

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Eşitlik nasıl algılanıyor?

PROF. DR. AYSUN BAY KARABULUT – Şöyle: Bir çok makale. Ben burada SEKAV'ın daha önce yayımlamış olduğu bir şeyi de getirdim size. Burada daha önce Türkiye, İzlanda, Finlandiya ve eşitlik kavramını kullanan ülkelerle ilgili raporu getirdim buraya. Sizlere de müsaadeniz olursa Sayın Başkan, sunmak isterim. Hani, eşitlik kavramının eşitlik olarak dile getirildiği takdirde sonuçlarının Türkiye'ye yansması, akademiye ve YÖK'e yansması ve kamuoyuna yansması şöyle algılanıyor: Özellikle Millî eğitim Bakanlığı da biliyorsunuz bu konuda çıkardı.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Evet, askıya aldı.

PROF. DR. AYSUN BAY KARABULUT – Önce o askıya aldı çünkü buradan bakış açısı şu: Üç kız çocuğu annesiyim. Şöyle söyleyeyim: Bir gün kızım bana geldi, dedi ki: “Anne cinsler arası, cinsiyetler arası diyaloglarda her şey normalmiş, öyle bir şey söylendi.” Yani aynı cinsten diyaloglarda eşcinsellik gibi algılandığı takdirde. “Nereden çıktı kızım?” dedim, “Bunu böyle söylediler, normal olduğunu söylediler.” Dedim ki: “Bu böyle değil, yanlış anlamışsın kızım.” dedim. Kızım şimdi on sekiz yaşında. Yani bunun algısı bu şekilde yansıtıldığı zaman eşitlikten insanlar bunu anlıyorsa bu gibi durumlar...

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Şimdi ben çok özür diliyorum, sözünü kesiyorum ama çok özür dileyerek bir şeyi söylemek zorundayım.

BAŞKAN – Hanımefendi toparlasın, diyaloga girmeyelim.

Buyurun.

PROF. DR. AYSUN BAY KARABULUT – Çok özür diliyorum Sayın Başkan, değerli üyeler; bunu kız çocukları annesi olarak da söylemek istiyorum. Kadının statüsünün geliştirilmesiyle ilgili gerek bakanlıklar gerek Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak burada onur duyarak bulunmaktayız. Adalet kavramının, evet, ben burada bunu savunmak için gelmedim, ben burada bunu YÖK’ün bundan sonra izleyeceği stratejiyi de sizlerin de vereceği kararı bir nevi orada Sayın Başkana da arz etmek ve yine Kadın Fırsat Eşitliği Komisyonunun kararlarını da YÖK’ün bundan sonra izleyeceği stratejiye bir ana hedef oluşsun diye geldim. Bu anlamda da buradan çıkan sonuç kararı raporuna göre de bizler de stratejiyi belirleyeceğiz diyorum.

Çok teşekkürler, saygılar.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Ben tekrar sorumu devam ettirebilir miyim lütfen?

BAŞKAN – Evet, buyurun.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Bu söyleminiz doğrultusunda ve Sezer Hocamın da söze ilk başlarken “Ben bir hukukçuyum, hukukçu kimliğimle, hukuken konuşurum.” demesinin altını çizerek -ben de bir hukukçuyum bu arada- şunu söylemek istiyorum: Biz İstanbul Sözleşmesi’ni imzalayan bir ülkeyiz ve hocam az önce söyledi, “Bu, kanunların üstünde anayasal bir durumdur ve siz bu sözleşmede var olan kavramları, kuralları, mevzuatı, maddeleri keyfinize göre değiştiremezsiniz.” dedi, doğru mu? E, burada da bu sözleşmenin tam da merkezi toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Yani anlatmak istediğim tüm kavramlar İstanbul Sözleşmesi’nde bunun üzerine kuruludur. Tam da bununla ilgili bir sözleşme imzalamışız. Öyleyse biz bunu ne tartışabiliriz ne yerine yeni bir kavram düşünebiliriz. Böyle olmalıdır. Ben de bir hukukçu olarak, lütfen, YÖK’te yapacağınız, yeni karar alacağınız zaman bu İstanbul Sözleşmesi’ne ilk imza atan ülke olduğumuzu ve buradaki kurallara ve kavramlara bağlı kalma zorunluluğumuzun olduğunu ve bunun bir taahhüt olduğunu hatırlatmanızı rica ediyorum. Taahhüt altındayız biz.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Pardon, ben de bir şey ekleyebilir miyim? Tek bir şey ekleyeceğim ben, çok küçük.

YÖK konusunda da bir yanlış anlaşılma da olmasın istiyorum çünkü ben iki üniversiteyi temsilen geldim ama ben bir yandan da YÖK’te, akademiye kadın komisyonu üyesiyim aynı zamanda, onu da söylemek istiyorum. Yani bu çalışmayı yakinen takip ediyoruz. Yani burada Sezer Hocadan bizzat Yıldız Ecevit’le beraber biz sözümüzü aldık, dedik ki: “Herhangi bir değişiklik olduğunda biz sizi çağıracağız, beraber konuşacağız, üzerinde uzlaştığımız bir formül olacak.” dedi. “Sizi hiçbir şekilde dışlamayacağız.” dedi. Dolayısıyla ben de hocanın da sözüne güvenerek bu yönde ortaklaşa bir karar alabileceğimizi düşünüyorum. Onu söyleyeyim dedim.

BAŞKAN - Şimdi sevgili hanımefendiler, burada bu konu hassas bir konu. Tabii ki herkes fikrini beyan edecek. Burada karşılıklı herkes fikrini beyan edecek ve inşallah orta bir yol bulunmaya çalışılacak.

Buyurun Arzu Hanım.

ARZU AYDIN (Bolu) – Teşekkür ederim Başkanım.

Ben de bir hukukçuyum ama hukukçu olmak bir meslek ama bunun ötesinde bu ülkede yaşayan bir vatandaşım. Dolayısıyla, bir topluluğu millet yapan üzerindeki kıyafetlerdir, geleneğidir, göreneğidir, örfü, âdeti ve dahi söylüyorum, biçimsel olarak kıyafetleri dahi onu millet yapandır. Dolayısıyla,

eyvallah, hukuken yönetmelik, tüzük, anayasa, uluslararası sözleşmeler, bunları biçimsel olarak bunun elbette hukukçu olarak bunun farkındayız ama hiçbir uluslararası sözleşme ya da hiçbir kanun toplumsal değerlerin üzerine geçmez. Eğer manada biz birleşiyorsak, bunun adı eşitlik ya da adalet ama mana bir ise, bunun adı cinsiyet eşitliği, eşitsizliği ya da bunun altını doldurabileceğimiz farklı bir kavramsa bizim derdimizin ne olduğuna bakacağız. Bizim derdimiz net. Çok açık: Şiddet, şiddeti önlemek, efendim, adaleti sağlamak, kadın-erkek arasındaki fırsat eşitsizliğini önlemek. Hangi siyasi partiden olduğunuzun burada bir ehemmiyeti yoktur, buradaki bakış açısı yani manada buluşmak, özde buluşmaksa bu, aynı dili konuşmaksa, aynı amaca doğru yürümekse kullandığınız kavramların sizin özünüze, milletinizin özüne uygun olmasının ne ehemmiyeti olabilir ki? Öyle ya da şöyle demenizin, öyle ya da böyle dayatmanın bence bir ehemmiyeti yok. Burada önemli olan bir gerçek üzerinde buluşmaktır ve bu gerçeğin temeli Türk milletin kültürel örfü, âdeti, değerleridir. Eğer bu manada bakarsanız bugün toplumsal... İşte üniversitelerinde okutulan -hocam söyledi- derslerle ifade edilen cinsiyet eşitliği tam manayla gerçekleştirmiş Avrupa’da, Amerika’da hiç şiddetin olmaması ya da asgari düzeyde olması gerekir ki onlar bunu sağlayamamışken... Ha, bu yapılsın, çocuklarımız bunu öğrenmesin anlamında söylemiyorum, ama kaçırdığımız bir şeyin olduğunu... Bu bakın tamamen şahsi düşüncem, bu, mensup olduğum partimi de bağlamaz. Buradaki kadınlar tarafından da farklı bir düşünce olarak algılanabilir ama bugün belki bu gelinen noktanın asıl sebebinin de kadının ve erkeğin rollerinin tamamen birbirine karışması olduğu gibi tamamen şahsımı ilgilendiren bir algıyı da taşıyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) - Ben söz isteyebilir miyim? Cevap verme hakkı doğru.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Bakın, siz konuştunuz.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Hayır, ben konuşmadım.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – “CHP’li olmak.” dedi. “CHP’li ya da başka bir siyasi parti.” dediniz.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Ben konuşmadım, ben sadece tutum belgesiyle ilgili konuştuğu için araya girip bir soru sordum, görüş ifade etmedim.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Çok özür dilerim Filiz Hanım, çok özür dilerim. Ben bir cevap hakkı kullanmak istiyorum.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Tamam, arkadaşım konuşsun.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Ben bir şey söyleyebilir miyim lütfen.

BAŞKAN – Buyurun.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Ben hangi partiden olduğunuzu da bilmiyorum doğrusu ama bir hekim olarak ben...

BAŞKAN – Şimdi hanımlar, değerli arkadaşlarım, lütfen...

SUZAN ŞAHİN (Hatay) - Burası siyaset üstü bir KEFEK kurumudur aslında.

BAŞKAN – Bakın, biz herkese söz vereceğiz, sabırlı olmamız gerekiyor. Arkadaşımıza söz verelim, ondan sonra Filiz Hanıma söz vereceğiz.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) - Anladım da, söz aldığımı zannediyorsunuz ama ben demin araya sadece “Tutum belgesi kaldırıldı mı?” demek için girdim, ben söz almadım. Ondan sonra söz aldım, siz Suzan Hanıma verdiniz, söz aldım hanımefendiye verdiniz yani onu da hatırlatmak isterim.

BAŞKAN – Yok, burada söz almıştı zaten, ben görmedim.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Ama zaten ben de almıştım, benimkini kapattınız.

BAŞKAN – Filiz Hanım, ne fark eder?

CANAN KALSIN (İstanbul) - Elektronik şeyler, hepsi kırmızı yanıyor, benimkisi de aynı olmak üzere, oradan fark edilmiyor.

Ben de bir söz almak istiyorum Başkan.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) - İlk sözü almama rağmen...

BAŞKAN – Buyurun.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Teşekkür ederim.

Ben bir hekimim, hekim olarak... Bir biyolojik cinsiyetimiz var, XX ya da XY olmamız yani herkes biyoloji okudu, pek çoğu biliyor. Bundan kaynaklanan özelliklerimiz var, cinsiyet biyolojik cinsiyetimiz bu. Derste de böyle anlatıyoruz öğrencilerimize. Bir de, bize atfedilen, kadın ya da erkek olarak toplumdan topluma değişebiliyor, bu süreç içinde değişebiliyor, bir toplumda farklı başka roller var. Kadın dediğimiz zaman ne anlıyoruz, ne atfediliyor, erkek denildiği zaman ne atfediliyor, biyolojik cinsiyetten öte bir şey bu söylenen. Mesela sayın vekil, Türk değer ve yargılarını söyledi “Kadın okumasa da olur.” diyor, bakın bunu kabul edebilir miyiz?

ARZU AYDIN (Bolu) – O söylenen şekilde kabul etmem.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Yani birtakım geleneksel uygulamalar...

BAŞKAN – Aramızda konuşmayalım lütfen. O zaman sonuca ulaşamayız, aramızda konuşmayalım.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Eşitsiz konumu destekleyen geleneksel uygulamalar “gender” rollerini işte toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ifade ediyor. O nedenle burada bunların kaldırılması uluslararası mevzuatta bu eşitsizliği yaratan bu koşulların bu tür adına sosyal bilimciler “toplumsal cinsiyet eşitliği” dedi başka bir şey de denebilirdi atfedilen roller açısından. Toplumsal cinsiyet eşitliği dediğimiz şey de o atfedilen rollerin insan haklarını ihlal eder boyuta dönüşmemesi, ayrımcılığa dönüşmemesi gerekiyor cinsiyetler arasında. Bakın şuna da karşı çıkıyoruz, ben derste bunu anlatıyorum öğrencilere, bu, kadınları da okkanın altına alan bir şey oluyor. Aynı zamanda Türkiye’de şöyle bir kavram vardır “Erkek evi geçindiren kişidir.” Ruhsal bunalıma giriyor, intihar ediyor. Bu da karşı çıkmamız gereken bir durum. Biz kadınlarla uğraşıyoruz, kadına yönelik şiddet vesaireyle uğraşıyoruz ama erkekleri de bu kalıp yargılar ya da atfedilen roller birtakım sıkıntılara sokuyor, psikolojisini etkiliyor, intihara kadar gidebiliyor ya da ruhsal bunalım geçiriyor işini kaybeden bir erkek. Bunun için önemli. Ve CEDAW’a imza adan bir ülke olarak ve hukukçuların çok güzel çalışmaları ve kamunun da desteğiyle Medeni Kanun’umuzda güzel değişiklikler oldu yani bunlara sahip çıkmamız gerekiyor elbette. Bu anlamda toplumsal cinsiyet eşitliği mi, adaleti mi falan diye takılıp kalmamak gerekiyor buraya. Her zaman eşitlik eşitliği de sağlamayabiliyor biliyorsunuz.

BAŞKAN – Bakın bu mevzunun tartışılacağı yer burası, onun için bunları konuşuyoruz. Herkes fikrini açık ve net beyan edecek, bunda bir sıkıntı yok.

PROF. DR. ÜMMÜHAN ŞEVKAT BAHAR ÖZVARIŞ – Ama Sayın Vekilim, bir grup anlamıyorsa anlatacağız yani bundan başka bir anlam çıkarıyorsa anlatmamız gerekiyor.

BAŞKAN – Tabii. Yani zaten özellikle sordum bakın, konuyu açan da benim aslında.

Buyurun Filiz Hanım.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Yo, iyi yaptınız yani siz sormakla ve açmakla iyi yaptınız.

Ben de hukukçuyum ama ben bir hukuk fetişizmi yaparak hani hukukun illa böyle olmalı diye konuşmayacağım çünkü ben aynı zamanda bir feministim ve yıllardır zaten bugüne gelen kanunların mücadelesini veren kadınlardan biriyim. Yani 6284'ten önce 4320 de, işte Ceza Kanunu değişiklikleri de, Medeni Kanun değişiklikleri de aslında hukukçuların sadece mücadelesiyle değil, kadınların mücadelesiyle gerçekleşen şeylerdi yani ne akademi ne hukuk camiası ne başka bir şey, kadın hareketi en fazla bunun için mücadele etti. Niye mücadele etti? Çünkü hepimiz şiddete uğrama potansiyeline sahibiz. Yani bugün ne ben kurtulmuş kadını ne sizler ne sizler yani kimsenin böyle bir ayrıcalığı yok hakikaten, hepimiz şuradan çıktığımız andan itibaren bir tacize de uğrayabiliriz, cinsel saldırıya da uğrayabiliriz, şiddete de uğrayabiliriz. Ama burada bence eşcinsellik korkusu var yani aslında kavramları karıştıran şey o yani LGBT'lilerin hakları. Şimdi, ben bunu hak olarak görüyorum, bazıları toplumsal sapkınlık olarak hâlâ bu çağda değerlendirebiliyor bunu ama bunu bir kenara koyalım yani mesele, bu kavramlar buna da hitap etmiyor, bunu da açıklamıyor, İstanbul Sözleşmesi'nde yok onlar yani. Gerçekten aslında kadına yönelik şiddetten bahsediyor, çocuklar bile yeterince yok, onların da ayrı sözleşmeleri var. Yani bir kere bu takıntıyı bir kenara koymamız lazım diye düşünüyorum ben. Ama ortaklaşmamız gereken bir şey var. Mesela “gelenek” dedi hanımefendi, gidiyor ama sünnet de bir gelenek, kadın sünneti.

Kadın sünneti de bir gelenek ve kadın sünnetine karşı mücadele ediyor kadınlar çünkü bu bir şiddet, bir geleneği bu şekilde kabul edemezsiniz ya da işte ne bileyim, başka bir dolu gelenek var yani –tırnak içerisinde- namus cinayeti denilen şey var, yıllarca müdahil olmak için o davalara mücadele ediyoruz. Diyoruz ki “Davalara girelim çünkü orada zaten aile öldürüyor.”

Bir de Fatma Hanım'ın söylediği bir şeye takıldım. Yani bütün uygulama örneklerinde, evet, gerçekten önemli şeyler anlattı ama sonunu bağlarken dediniz ki: “Adama demeliyiz ki, iyi davranırsan bu kadın senin çocuğuna daha iyi bakar.” Ya, yapmayın, gerçekten yapmayın! İşte böyle baktığımız rol bu aslında. Yani hani kusura bakmayın ama o an takıldığım için söylüyorum.

BAŞKAN – Toparlarsanız, arkadaşımız...

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Toparlayacağım.

Önerilerim de var ayrıca, söylemek istediğim iki tane önerim de var. Toparlayacağım ama bunu tartışmak için buradayız zaten yani bir süre tam koysaydınız, ona göre daha iyi davranırdık.

Evet, yani “Senin çocuğuna daha iyi bakar.” demeyelim. Üniversitelerde başkalarına destek olmanın dışında, üniversitenin, akademinin içerisinde de çok ciddi taciz olaylarını duyuyoruz. Öğretim üyelerine, öğrencilere, her yerde var ve personele de aynı şekilde. Ben Mecliste de aynı şekilde ayırmamak gerektiğini düşünüyorum, yok milletvekiline taciz veya başka bir şey değil, çalışan, bütün Meclis çalışanlarını da aynı şekilde kollayarak düşünmemiz gerekiyor.

Eğitimde emniyetin de çok önemli bir rolü var, olması gerekiyor, sadece hâkimler, avukatlar vesaire değil. Adalet Bakanlığı eğitimi dönemini ben de biliyorum, hatta eğitimci olarak katıldım, önemli o dönem gerçekten ama sadece akademiden değil, aynı zamanda alanda çalışanların da Başkanım katılması gerekiyor. Yani özellikle avukatların da mesela o dönemki eğitimler gerçekten avukatlarla hâkimlerin, savcılarının bir arada olmasını ve bir ortak dil kurabilmesini ya da sorunları daha iyi tartışmasını sağlayan bir eğitim modeliydi.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Hatta sivil toplum da katılmıştı, çok iyiydi.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) - Sivil toplum zaten her zaman olmalı çünkü alanda en fazla onlar çalışıyorlar yani birbirimizi anlamak lazım.

Son olarak şunu söylemek isterim: İktidarda olmak ya da iktidar tarafından... Yani siz YÖK'te olabilirsiniz, olsun, yani ben de mesela Sağlık Bakanlığında birisi olabilirdim. Ama bu benim Sağlık Bakanlığının bütün çalışmalarını beğenmem ve hepsini savunmam, o refleksle hareket etmem anlamına

gelmiyor yani ancak bu şekilde ilerleyebiliriz biz. Siz de lütfen “İktidardayız.” deyip hani “şiddet” deyince sanki siz yapıyormuşsunuz gibi algılamayın, böyle bir şey yok, Avrupa’da, Amerika’da falan da halledilmiş değil yani, hiçbir yerde halledilmiş değil. Bunu zaten biz halledeceğiz ve bunun için kadın dayanışması önemli. Kadınların birbirinin dilinden anlaması önemli diyorum.

Teşekkürler.

PROF. DR. FATMA AYANOĞLU ŞİŞMAN – Ben çok kısa bir açıklama getirebilir miyim Sayın Başkan?

BAŞKAN – Buyurun.

PROF. DR. FATMA AYANOĞLU ŞİŞMAN – Teşekkür ederim.

Aslında ben orada biraz da uzun konuştum, vaktinizi de almıştım. Orada şöyle ifade etmek istemiştım, yanlış anlaşılırsa eğer kusura bakmayın, kesinlikle hani: Bu senin çocuğuna bakıyor, o zaman beni de hani bir şiddet gösterme gibi bir algı değil. Ben aile kavramının şiddet olmadan güçlendirilmesi, tam tersi kadın ve erkek arasında aile içerisinde de adaletli bir dağılım olmasına aslında vurgu yapmak istemiştım. Çünkü şiddet gören kadın neticede, başta kendi olmak üzere, bir sorumluluklardan bahsediyoruz değil mi, kadının güçlendirilmesinden bahsediyoruz, şiddet gören kadın nasıl çalışacak, işe nasıl gidecek, kendisine nasıl bakacak, çocuğuna nasıl bakacak, ailesine nasıl bakacak, ailesine bir değer nasıl katacak?

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – İşte, o rol sadece kadına ait değil, ben de onu söylemek istedim.

PROF. DR. FATMA AYANOĞLU ŞİŞMAN – Tabii ki kadına ait değil, tabii ki değil. Şiddet gösteren karşı taraf olduğu için ben kadın açısından... Yani erkeğe o kadına vurmasının aslında ailenin, toplumun ve bütünsel başarının altında yatan en önemli etmen olduğuna vurgu yapmak istemiştım, onu dile getirmek istemiştım.

BAŞKAN – Yok, tespitiniz bence gayet doğru bir tespit, Filiz Hanım katılmayabilir yani o hususta. Sıkıntı yok, tekrar açıklama yapmanıza gerek yok.

Evet, başka herhâlde söz almak isteyen...

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Benim var. Gitti ama arkadaşım yine de ben içimde kalırsa ölürüm.

BAŞKAN – Buyurun o zaman.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Yani öyle bir şey yok.

Şimdi arkadaşım biraz önce Türk geleneklerinden, buna göre asıl olan amacın esas olduğundan filan bahsetti ve ben herkesin duyduğunu da biliyorum “CHP’li veya başkaca bir milletvekili olarak kimsenin burada bir farkındalığı yok.” dedi. CHP’li milletvekiliyim ben ama burada CHP’li milletvekili kimliğimle hiçbir zaman konuşmadım. Burası bir KEFEK yani Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. Burada hepimizin davası aynı ve bence siyasi partilerüstü bir işlev gören bir Komisyonunda görev almış durumdayız, bunun da böyle olması gerekir. Bu yapılan sunumlar, toplantılarda da bizler fikirlerimizi söylemezsek birbirimizi anlayamayız. Ben bir az önce, hani “hukukçu kimliğim, hukukçu kimliğim” dediğim şey, hukukçuluğumu ortaya koymak değil ama biz bir devletiz, devletler uluslararası sözleşmeleri imzalarken bir sözleşme imzaladığının farkına varmalı. “Ben bu sözleşmeyi imzaladım ama amacı aynı olup kafama göre istediğim şeyi yaparım.” deme lüksüne sahip değil. Biz bunu imzalamayacaktık o zaman, kendi örf ve âdetlerimize göre biz kendimiz kendi kurallarımızı koyarız, kadın-erkek fırsat eşitliğini sağlarız, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı kurallarımızı kendimiz koyarız. Niye uluslararası bir sözleşmeye imza attık? Neden bir taahhüt altına giriyoruz?

BAŞKAN – Şimdi Vekilim, aslında söylediniz, tekrar ediyorsunuz, aynı şeyi tekrar ediyorsunuz.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Şimdi başka bir şeyi söyleyeceğim.

Ediyorum, etmek zorundayım çünkü böyle bir şey yapıldı.

BAŞKAN – Ama süremiz kısıtlı, toparlarsanız memnun olurum.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Peki, tamam, bitiriyorum.

Nihayetinde, bu sözleşmeler uluslararası alanda da takip gören, dünyaca temsiliyeti olan, birçok kimsenin izlediği, bu sözleşmeye üye olan ülkelerin de izlendiğini unutmamamız gerektiğini düşünüyorum. Bunu vurgulamak istiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Ben bir kelime söylersem.

BAŞKAN – Buyurun.

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Yani gerçekten problem, hepimizin problemi ve birlikte konuşarak çözüm üreteceğimiz bir şey, onun için birbirimize hiç kapalı olmamamız lazım, açık olmamız lazım. Yani kim neyi şey yapıyorsa... Hani burada çözüm üzerine odaklı gitmemiz lazım. Biz bu problemi nasıl yeneriz, nasıl çözeriz? Gerçekten üniversite çok önemli. Hani biz en başta kendi üniversitemizde bu şiddeti ortadan kaldıralım diye çıktık yola, çok zor kaldırmak. Yani bir adım ilerliyoruz, üç adım engel çıkıyor karşımıza. Yani bunları bilmemiz gerekiyor, bu engeller üzerine konuşalım. Biz bunları hep birlikte nasıl yeneriz?

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Hocam, akademisyen olarak da özellikle bu konuda akademisyen yetiştirme konusunda bir girişim var mı?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Var, yapıyoruz.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) - Yani nereye kadar gidiyor? Ne kadar? Ne boyutta?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Yapıyoruz, yüksek lisans ve doktora programımız var. ODTÜ’de de yüksek lisans programımız var. Ayrıca, biz KASAUM olarak her sene iki defa toplumsal cinsiyet eşitliği sertifikalı program yapıyoruz.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) - Hiç doçentimiz var mı?

PROF. DR. GÜLRİZ UYGUR – Doçentimiz var, 1 tane oldu. Gökhan diye bir arkadaş, o yeni doçent oldu bu alanda.

BAŞKAN – Evet, sevgili hanımefendiler, oldukça önemli bir konuyu bugün burada tartıştık. Tabii, “toplumsal cinsiyet eşitliği mi, toplumsal cinsiyet adaleti mi?” konusunu konuştuk.

Tabii, her şeyden önce unutmamamız gereken bir şey var. Tabii ki insan çok önemli, çok kıymetli. Kadına, çocuğa veya erkeğe, kime olursa olsun şiddete asla toleransımız yok. Bu noktada şiddetin ortadan kaldırılması için ne yapılması gerekiyorsa onu yapmak iradesiyle biz yola çıktık yıllar önce. Biliyorsunuz İstanbul Sözleşmesi’ne ilk imza atan ve 6284’ü çok geniş kapsamlı hazırlayan bir Hükümet olarak. Tabii, bundan sonra uygulamada çıkan problemler ve koordinasyonda çıkan sorunların tespiti anlamında bu Komisyonu kurduk. Nitekim, bugün üniversitelerden öğretim üyeleri bizlerle birlikteydi, bizlerle fikirlerini paylaştılar, düşüncelerini paylaştılar. Bundan sonraki aşamada sivil toplum kuruluşlarını dinleyeceğiz. Bu noktada Komisyon üyesi arkadaşlarımızın önerilerini alacağız, ona göre bir değerlendirme yapacağız.

Ben katılım gösteren herkese çok teşekkür ediyorum. Bir sonraki toplantı gündemi ve günün sizlere duyurulacaktır. Çünkü Meclis çalışma aritmetiğine göre önümüzdeki hafta toplantı yaparız veya yapamayız, bugün itibarıyla bu konuda bir söz söyleyemiyoruz.

Ben hepinize ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum, hepinize kolay gelsin diyorum.

Kapanma Saati: 16.28